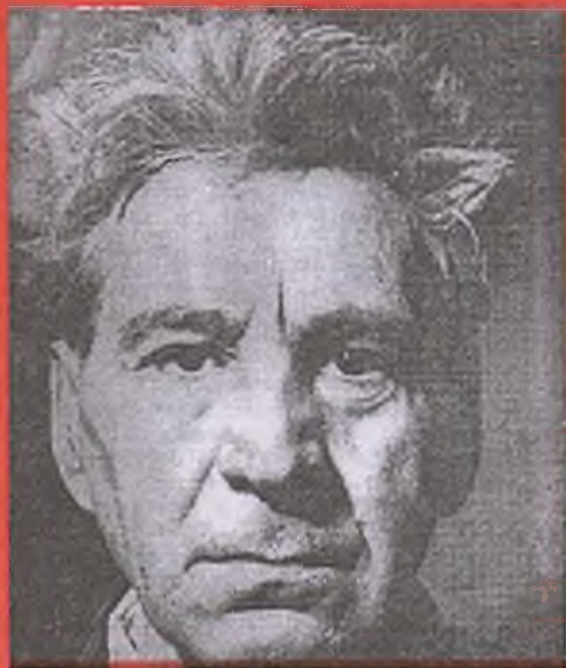

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 32 (432), serie nouă. Miercuri 22 septembrie 1999. Preț: 3.000 lei

„La urma urmei, ce este un intelectual veritabil, în viziunea lui G. Călinescu? Nimic mai mult decât cineva care a absolvit Universitatea și care, dacă nu a ieșit din ea cu *fiorul marilor întrebări*, e ca Odiseu legat la ochi și cu ceară în urechi, rămas doar cu *satisfacția joasă de a avea o diplomă*.”

(Mareel Fotache)

EUGEN BUNARU

Din copilărie, am avut sentimentul straniu că voi muri tânăr, sentiment pe care l-am alimentat și am făcut gesturi care aveau o notă de bravadă. M-am confruntat cu situații limită care, speram, să-mi definească și să-mi decidă cumva destinul.

ION STRATAN

Eram pe când nu eram
Și doream când bate-un ram
Să nu-mi mai aduc aminte
- Suflete, îl vezi cum minte?

STOICIU, VARIANTĂ FEMININĂ

Nu cu multă vreme în urmă, la o lansare de carte, poeta Carolina Ilica făcea o dezbaterie de senzație: cică o altă poetă, Liliana Ursu, ar fi fost muza mai multor scriitori contemporani. Ce autori s-au bucurat de grațiile anglistei, nu ni s-a spus. Într-o postură asemănătoare - de muză - s-a aflat, doar pentru o singură dată, și Ileana Mălăncioiu. Numele privilegiatului c binecunoscut: Eugen Jebeleanu. Nu întâmplător, ori de câte ori are ocazia, Ileana Mălăncioiu îi apără memoria și-i protejează opera. Se simte și ea îndatorată, fiindcă maestrul, influent în epocă, i-a deschis multe porți. Despre acestea și multe altele vom vorbi, poate cu altă ocazie. * Contaminată îndeosebi de spiritul revoluționar al poetului, varianta feminină a lui Liviu Ioan Stoiciu a descoperit o cale nobilă de a fi mereu în centrul atenției: amestecă și aruncă secretele proprii în capul cui se nimerește. Doar ține la statură sa de doamnă, care speră să lase o urmă apăsată în vreme. Ca orice moromete într-o poiană insalubră, își împrăștie ifosele, fără însă a impresiona sau influența pe careva. Deh, tot românul e acum analist politic! Când scornește și scornicește minciuni ce vizează scriitorii și breasla acestora (tocmai ea care a fost răsfățată, deși n-a ieșit vreodată din pluton!), își arată chipul real. Poate tocmai de-aici se iscă războiul ei cu toată lumea, lovind în dreapta și-n stânga, în sus și-n jos, doar doar vor căpăta și ceilalți maladiile ei inconfundabile. Cum poartă bătăliile și cum se poartă în înțeleștări, e deja o altă poveste. * Unii, temători că s-ar putea întâlni cu ea, poartă tămâie în buzunare (s-o aprindă la timpul oportun!), alții, pentru a-și salva emisiunile, o ocolesc deliberat, în ciuda protestelor poetei, cei din afara zonei literare o privesc ca pe o curiozitate a naturii. Ca și noi, în unele cazuri exclamă: Doamne, mulți mai sunt necăjiți pe lume! Mai ales atunci când simt că le fuge pământul de sub picioare.

CULTUL „DAMEI BĂRBĂTOASE

de HORIA GÂRBEA

Sau câteodată și-mi aduc aminte un vers din Levantul care caracterizează personajul feminin central, conducătoare de revoluțiuni: "Zoe, dama bărbătoasă". Numele și epitetul nu sunt fără legătură cu celebrul "Zoe, fii bărbat" din Caragiale. Feminizarea substantivului bărbat e o găselniță de tot hazul care a influențat, văd eu, multe generații. Nu doar de scriitori, ci și de participanți la crearea spectacolelor.

Când „Levantul” însuși și-a găsit versiune scenică, Zoe și-a aflat și ea o interpretă pe măsură: Mariana Mihuț, creatoare și a altor memorabile roluri bărbătoase din Durrenmatt, Brecht și D.R. Popescu, culminând cu foarte bărbătosul Nikita Zotov, măscăriciul Țarului Petru.

E ușor de observat că dramaturgia românească, ba și proza scenarizabilă propune roluri feminine de femei "țopene" care dau cu cuțitul (Doamna Clara, Alta Gralla) sau măcar cu vitriol. Avem doamne Chiajne, Vidre și Doamne Tane, Vitorii Lipan și Domnișoare Nastasii tot una și una. Asta pentru a nu mai vorbi de numeroasele ilegaliste tari ca granitul din piesele dintre '49 și '89. Mișele (Baston, rezon!) și Zițele se prelungesc de la Caragiale până la Mazilu și mai încoace.

Iar o întreagă producție metaforic-mitologică (mai ales recentă) propune croi dilematic-asexuați. Femeia română devenită personaj este autoritară și impunătoare precum Efimița, Chirița sau Chiriachița. Asemenea muicri vajnice, oximoron obligatoriu, impun un regim matriarhal dictatorial. Bărbajii sunt niște Guluță și Trahanache, niște Mangafale la dispoziția lor. Dacă se întrecăză nu le merge bine.

În aceste condiții dramatice la propriu și la figurat, școala românească de actorie și-a croit reprezentante pe măsură. Pentru a răzbate de la admire la absolvire, pentru a trece cu bine cariera de la Anca și Nastasia la Chirița și soacra din Mieul infern, actrița română trebuie să fie „bărbătoasă”. Ea are de purtat, pe umerii neapărat puternici, toată povara lumii pe care nevolnicia masculină i-a aruncat-o în spate.

Din acest motiv, probabil, cam toate marile actrițe române sînt prototipuri ale voinței și forței fizico-morale, neingenucheate de dificultăți și capabile a domina bărbajii atît în societate cît și în pal. Într-adevăr, constituția fizică, vocea și temperamentul celor mai importante nume feminine ale afișelor noastre nu lasă îndoială asupra posibilității lor de a-și asuma rolul de „dame bărbătoase”. Doamnele Irina Petrescu, Mariana Mihuț, Olga Tudorache, Maia Morgenstern, Oana Pellea și multe altele încă, regine încoronate ale scenei, rămîn memorabile mai ales în roluri care le potențea... componenta respectivă.

Din cîte am văzut și pot să judec, doamna Valeria Seciu este singura dintre actrițele de prim rang care mizează explicit pe fragilitatea și nesiguranța pe care obișnuim, poate, vai, greșit, să le atribuim sexului frumos.

Bag scama că și la promoțiile mai tinere de actrițe principiul continuă să funcționeze și uneori, pentru a se apropia de modelele lor, proaspetele absolvente fac exces de zel propunînd hotărît violența măcar vocală.

Un corolar interesant al teoriei de mai sus este difuziunea modelului "Zoe cea bărbătoasă" de la scenă la critica dramatică. Nu-i greu de constatat că accentele virile, judecățile tranșante și nimicitoare din critica teatrală aparțin de regulă doamnelor. În timp ce, dimpotrivă, critica masculină are nuanțe și subtilități în stare să trezească asupra autorilor suspiciuni de efeminare sau înec și mai rău. Nu întâmplător, acum cîțiva ani, un juriu de festival, format exclusiv din doamne, a primit în dar de la studenții teatroligi un satir de bucatărie.

În România, unde carnea și arta se livrează mai ales netranșate, obiectul cu pricina e folositor. Și cînc să-l utilizeze mai bine decît femeia, cu bărbăția ei obligatorie? De altfel președinta juriului respectiv, prinînd scula ascuțită, a schițat un gest reflex de încercare a greutății și agerimii acesteia.

acolade

CHESTIUNEA CĂLINESCU

de MARIUS TUPAN

Indivizi, cu examene restante pe la Institutul de sport, sau spălați sub ideologia lui Fănică Patriotul (am numit fabrica de politrucii Ștefan Gheorghiu), s-au agățat de diverse antene să ne lumineze, în miez de noapte, să ne explice încotro ne îndreptăm și prin ce am putea deveni performanți în lume. Spiritul lor gregar - căci se leagă în emisiuni ca șobolanii când atacă borceancele cu murături - a devenit notoriu, iar chipurile pomădate se amestecă adesea cu paraziții undelor magnetice. Nu semnalele noastre de alarmă par a le veni de hac, nici hotărârile unor bossi de a-i elimina din circuite, fiindcă au legături trainice, ascunse, greu de detectat la o primă cercetare. Ivoirea unei emisiuni de ținută, care strînge, laolaltă, personalități reale, nu personalități galvanizate, dezbaterea unor probleme importante, propuse și supravegheate de un moderator cu un deznăscut simț al umorului, neaservit vreunui partid, căci e partizanul bunului gust și al bunului simț, e o lovitură grea pentru improvizările ieftine. Actorul Florin Călinescu, antipatic doar naționalist-comuniștilor, nu-i menajează,

atunci cînd îi prinde în culpă, și vinovați. După numai câteva emisiuni pe micul ecran, s-a dovedit dotat și inspirat subtil și cultivat, reușind să pună umbră stupidităților corigenților desprecare tocmai vorbeam mai sus. Cei care au încredințat o asemenea misiune fost la rîndu-le inspirați. Sub tirul întrebării, în cele mai multe cazuri incomode, invitații par a fi contaminati de agresor. Capătă brusc unele reacționare prompt, trădează surse de resurse, nebănuite altădată. Până și iconoclast ca Hagi a dovedit că e al decît acela intrat într-un război gazetarilor. Chiar și unii parlamentari căzuți prea repede într-un limbaj putregai, intră în trupele S.S. - iștil adică devin spontani și spirituali, în nu-i mai poți recunoaște. Florin Călinescu are farințe și charismă. Treccrea sa printr-un institut de teatru și absolvirea „Academiei Cașavencu” observă cu ochiul liber. Război declarat șabloanelor și turpitudinilor de altă monedă marcată de cunoscutul actor Valoarea acesteia pare să elimine înflă de pe piața undelor magnetice.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Liviu Crișan (tehnoredactor)

Simona Galățchi (corector)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

<http://bic.romlit.ro/email/luceafarul@bic.romlit.ro>

PREȘEDINTELE DORMIND

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Fernando Botero s-a născut în 1932 în atât de celebrul Medellín, capitala mondială a producerii și traficării cocainei, în Columbia, într-o familie de comercianți și a expus pentru prima oară pictură în orașul său natal, la vârsta de numai șaisprezece ani, pentru a ajunge astăzi să se evidențieze în chipul cel mai sigur drept prima personalitate, ca mărime, a artelor plastice contemporane. Poziția artistului columbian atât în sculptură cât și în pictură - cu o prevalență discretă și totuși apreciabilă a valorii exorbitante a creației sale sculpturale asupra celeia realizată pictural - nu poate fi comparată, în acest secol, decât cu aceea de care a dispus vreme îndelungată Auguste Rodin. Elevul acestuia - Constantin Brâncuși - așa ca și alți câțiva, mari creatori, geniali, îndrăzneți, schimbând pur și simplu locul (și condiția) omului în raport cu întreaga experiență umană, au aparținut, cât de cât, unei mișcări sau unui grup, în cadrul cărui raportările, dacă nu și comparațiile, erau obligatorii. Fernando Botero domină actualitatea plastică, marcată de existența, până nu demult, a unui Cesar, de prezențele ferice, acum, ale unui Rafael Jesus Sotro, ori Igor Mitrăj, Olivier Debré, Pierre Aleschinski, cu mult mai mult decât a fost sau este dominată actualitatea literară de scriitori precum Gabriel Garcia Marquez, celălalt mare columbian, sau Samuel Beckett. Omologul literar - ca prestanță - al lui Botero ar fi putut fi, după cel de al doilea Război Mondial, Jean Paul Sartre ori, înainte de acesta, Andre Gide. Primul a practicat, însă, o formulă artistică intrucâtva conceptual-demonstrativă, în timp ce al doilea a împins spontaneitatea sa creatoare până la confuzie.

Fernando Botero expune o filozofie a lumii coerentă, perfect integrată, unitară peste întreaga sa creație, spontană, sugestivă și incifrată prin

chiar violența sa declarativă, catastrofică în sensul actelor lui Ilie, cărților lui Ieremia sau Daniel, ori al predicilor lui Savonarola, rafinată până la a face din primitivismul nucleu, atracția ori subtilitatea spiritualității celei mai distinse. Fernando Botero oferă, în plus, răspunsuri noi problemelor puse de toți marii artiști ai secolelor, de la Piero della Francesca până la Giacometti, de la Henry Rousseau (le Douanier) și Cezanne până la Picasso sau Moore. În această vară, Piața Signoriei, la Florența, ca și pasajul dintre aripile palatului găzduind galeria Uffizi, precum și o sală din Palazo Vecchio au constituit mediul unei fabuloase expoziții Botero, demonstrând capacitatea de a fi actual a orașului Renașterii - a centrului în care s-a reaprins și din care a iradiat existența europeană, pentru eternitate. Despre autorul prezentat, expoziția - perfectă în organizarea ei - spune totul: că „Adam” sau „Eva” stau foarte bine lângă „David” de Michelangelo, fie acesta considerat în copie sau în originalul din „Galeria Academică”, iar cea mai frumoasă sculptură a tuturor epocilor - „Perseu” de Benvenuto Cellini - nu are de ce refuza apropierea „Soldatului roman”, realizată de un artist latino-american și ca de la naturile moarte ale lui Paul Cezane, picturile cu subiecte similare ale lui Botero sunt tot ceea ce s-a realizat mai provocator, mai împlinit și mai inovator în acest domeniu, în lume. (Deschid această paranteză pentru a sublinia ceva uitat cu îndârjire în cultura noastră - anume că pentru românism, ca identitate, spirit, încercări ale speranței de creație, valorile de acest gen ar putea fi adevărate referențe, restul fiind deșeu politic, intelectual, stilistic).

În Galeria Uffizi întâlnești portretele lui Federico de Montefeltro și al Battistei Sforza, datorate lui Piero de la Francesca; în Palatul

— timpul retrăirii —

Vechi, în sala rezervată lui Botero, sunt expuse figurile acestora, recent conturate, de marele pictor contemporan. Duritatea, prezentă încă în imaginile renascentiste, devine acum respingere a umanului, ca funcție și consecință a puterii. Se vede bine că Fernando Botero, concentrând în viziunile sale mult din luciditatea prezentului - un prezent în care adevărul și minciuna joacă un joc nu rarori satanic - nu uită că vizităm acum, la Palatul Bargello colecții ale operelor lui Donatello sau Michelangelo în săli în care prinții Renașterii ordonau aplicarea - asupra adversarilor politici - a celor mai crude, mai abjecte și mai degradante torturi; aceiași prinți, de bună seamă, care au asigurat dezvoltarea artelor în cetățile lor, în cea mai elevată tradiție spirituală greacă sau latină și, încă, dincolo de acestea.

Există o idee centrală a ansamblului operei lui Fernando Botero, așa cum există o idee centrală a operei lui Brâncuși, a celei a lui Van Gogh, Cezane, Toulouse-Lautrec, Gauguin, Dali. Această idee se distinge la fel de greu ca și aceea care marchează creația lui Rafael Sanzio, sau a lui Michelangelo Buonarotii - ca este prea vizibilă pentru a mai putea fi remarcată în simplitatea ei grandioasă. În lumea umană materia sufocă spiritul. În arta lui Giacometti existența se dizolvă în detritus, în umbră, în neființă; în arta lui Brâncuși, aceeași existență se dizolvă în arriere - planul său platonice de idei; în sculptura lui Moore, existența dispărea în devorarea reciprocă a formelor. Pentru Botero, existența este exuberantă și culminează, ca istorie și actualitate, dar culminează drept victorie a materiei asupra spiritului. Călea mișcării universului este pentru Botero nu o întoarcere fericită, pastorală și angelică la origini, ci întoarcerea la primitivismul frust: Botero este perfectul anti Jean Jacques Rousseau.

Politica? „Președintele” lui Botero, la expoziția de la Florența doarme. Artistul a mai pictat de două ori tema prezidențială, ca suficientă, aroganță, obtuzitate. Ultimul președinte - cel de-al treilea -, al acestui geniu, pur și simplu doarme, cu alura unui porc mort.

— minimax —

A fost bici, a fost biciușca și nici nu știam că-i pușca! Fiindcă așa cum neamul prost se trădează adesea prin amănunte vestimentare (modelul cravatei, lungimea șosetelor etc.) sau prin inflexiuni vocale, tot la fel lucrarea diavolului este disimulată în derizoriu și, la început, răzbate doar în amănunte, în întâmplări de nimic dar încărcate cu tălc nefast ce urmează a se desluși plenar abia cu timpul. La sfârșitul textului de săptămâna trecută promisesem relatarea unui episod intrucât, spuneam, părut-mi-s-a cu deosebire edificator pentru viața românului de rând în această vară parcă mai stupidă ca niciodată. Atunci însă, atunci când anunșasem e-o să povestesc pățania, era doar biciușca și, abia ulterior, cele întâmplare aveau să-l confirme cu usupra de măsura, amplificându-l până peste poate, caraghioslăcul grotesc al episodului. Caraghios, dar nu numai. Împreună cu râsul, îngemănat râsul, un frison de teamă se va fi iscat în sinea oricăruia înțelegând până la capăt semnificația celor petrecute.

Așadar, totul a început într-o noapte de august, dacă nu mă înșel, a doua zi după eclipsă, când, pe postul TV5 s-a difuzat filmul de ficțiune franțuzească fratele trădat cu o traumă moral-bolitică plasată în România anului 1993. Cât privește filmul, mă rog, un film ca atâtea altele, totuși interesant intrucâtva ca eșec artistic, reconfirmându-se încă o dată, la fel ca și în cazul literaturii beletristice, reconfirmându-se dificultatea abordării estetice a monstruoșității comuniste. Încercările de a povesti, de a reconstitui ceva din tragedia trăită acolo pe unde bântuie comunismul, asemenea încercări dacă nu ajung în preajma performanței de geniu sunt oriute direct pubelei. Mârșăvia ca și suferința au tins culmi/abisuri ce se refuză unor prelucrări

SFÂRȘIT DE VARĂ (II)

de ȘERBAN LANESCU

mediocre. O poveste din Est nu prea are cum să fie decât extremistă, foarte bună sau foarte proastă, balanța în acest sens fiind lesne de anticipat. Iar dacă s-a pus și pe bună dreptate întrebarea cum (de) se mai poate compune poezie după Auschwitz, ea este cu atât mai îndreptățită, întrebară, după, putem zice foarte bine, Pitești. Dar, pentru a reveni la chestiune, deși, luat ca atare, filmul pomenit mai că nici nu contează (televizitorul este sorit să înghită de toate), în schimb, reverberația mediatică ce a urmat după difuzarea peliculei, persistând săptămâni în șir, treptat s-a transformat într-un sindrom cultural-politic, semnificația-i virând îngrijorător dinspre hilar spre tonalități și accente sumbre. Plasându-se de această dată în capul listei, primul care s-a dat în stambă a fost to'arășu' Ion Ilie Ilescu, protestând vehement și oficial împotriva difuzării unui film ce, în opinia dumisale, denigrează realitățile românești lezându-ne demnitatea națională. Și încă, doar cu atât, plus burzuluiala pe aceeași linie (de partid), și chiar cu un text similar nesemnificativ de C.T. Popescu în „Adevărul”, episodul ar fi rămas doar la stadiul de bici, caraghios, însă banal. Probabil că râzând, un funcționar de la ambasada Franței a formulat sec răspunsul convenit (prefectura n-are nimic de-a face cu murătura), la fel ca și postul tv incriminat, știut fiind că pentru orice activist cinstit nu există decât arta cu tendință, adică nu există decât propagandă, încât orice film, piesă, roman, simfonie ș.a.m.d. trebuie să

aibă un mesaj care în ultimă instanță se judecă după regula cine nu e cu noi, e împotriva noastră. Până aici, nimic din cale-afară. Provocați, to'arășii mai dau și rateuri într-ale simulării democrației-liberale Trecerea de la bici la biciușcă (atunci când m-am și hotărât la semnalarea trădării) s-a petrecut prin publicarea în „Curentul” a unui text care de această dată semnat fiind de O. Păler, adică de cineva care pretinde mereu că s-a lepădat de Satana, a adăugat o tonalitate suplimentară, de să-ți vină a exclama „Iaca na, poftim cultură! Bravos națiune, halal să-ți fie!” în fine, faza când biciușca s-a dovedit că-i pușcă a fost marcată de șuşaneaua meșterului Tucă din Caracal avându-i ca parteneri de garagață pe I. Cristoiu și C.T. Popescu. Odată cu redifuzarea filmului tradus în românește (cu o „scăpare” grosolană F francezul spune beat și televizitorul citește pe ecran satul), așa ca să aflăm cu toții cum ne hatjocorește, vai, TV5 (caracalezul pronunța cu obstinație sanc), din ce s-a putut auzi de la cei trei - ne așteaptă vremuri grele și rele, iar viziunea asupra României din Fratele trădat, dacă a putut să pară exagerată, în urma împuşcăturilor de pe Antena 1, parcă impune reevaluarea-i, atribuindu-i virtuți premonitorii cu atât mai mult cu cât cei trei s-au împreunat (telefonic) cu cineva care, orișicât, este avizată în arta cinematografică.

LIRICA LUI ICAR

Ceea ce alătură volumul *Corp de cădere* (apărut la editura Eminescu, București, 1998) tematicii mai largi abordate de poetă este tocmai ritmul trăirii. Absența, golul, nesiguranța duc la o anumită metamorfoză. Elanul exterior este frânt de emoția integrării în sacru: „Sosise vremea să scriu despre/ zborul meu peste prăpastii, despre/ brațele mele/ întinse spre Dumnezeu./ Acum, de prăpastii nici urmă. Pășesc nefiresc/ și mii de cuțite îmi taie tălpile/ iau calea durerii, iau calea de-a dreptul/ peste drum, chiar peste drum de casa mea/ e Paradisul“ (*A sosit vremea*).

Impulsul original este concurat de apropierea dizarmonică a noului. Noutatea, astfel înțeleasă, este pentru Ioana Diaconescu sinonimă cu agresivitatea: „Pe cer e un nor/ care m-a înghițit cu totul/ și pe voi frumoasele mele, iubitele mele, folositoarele mele cuvinte“.

În *Prada*, una dintre cele mai frumoase

poezii ale volumului, este resimțită cu teamă, experimentarea depășirii propriei geografii interioare: „Înlăuntrul trupului tău/ și-a făcut loc o vietate camivoră, care devoră înnebunită tot ceea ce/ rescmnat îi lași la îndemână. Ești prada ei“ (pag. 23). Granița între lumea eului și lumea exterioară lui nu poate fi trecută decât prin distrugerea ordinii previzibile din interior, și aceasta în chip agresiv: „Despoaie-mă de trup, alină carnea mea și/ dă-o flămânelor creaturi din păduri“.

Valențele taumatrice și autarhice ale cuvântului provoacă o tonalitate de psalm. Acest „un altfel“ care străbate volumul de la un capăt la altul instituie regimul cuvântului-rugă. Astfel încât orice tentativă de a schimba acest regim este privită cu un ochi necruțător: „Un fir tăios și metalic/ lama cuțitului fulger/ printre obiecte, lângă sacul de cărți golit la marginea orașului. Un oftat ascuțit, răzbunare/ pe sufletul tău ascuns între

covor și bucătărie, un strigăt înăbușit peste praful neșters/ peste scaunul (din fața mesei de scris) ros de atâtea așezări și ridicări în picioare/ (mai puțin suferind e stiloul din fața călimării golite)/ la urmă de tot o pădure./ Arde./ Te poate înghiți cu totul“ (*Natura și poetul*).

Neputându-și modifica structural consistența profană, care împiedică accesul la taina sacralității redempționale, poeta nu are altă alternativă decât conjurarea cu un decor căruia îi lipsește sângele, lumina (metafora recurentă în poezia Ioanei Diaconescu). Decorul este decupat dintr-o lume artificială, care, din simț ludic, nu poate fi decât extensiunea, mai largă și mai cuprinzătoare, a unui model ficțional: „Tace oniricul./ Tac împrejurimile toate./ Ca o durere surdă se anunță măcelul./ Îl presimt. Îi aud rumoarea./ Îi văd arborii de plastic. Văile de carton. Butaforia. Am văzut valuri de vopsea curgând/ ca și cum ar fi fost sânge omenesc! O înscenare“ (*Decor*).

Valoarea poeziei neo-moderniste a Ioanei Diaconescu (poezie care poate părea desuetă ca modalitate lirică în cadrul mai larg al poeziei actuale) provine din constanța cu sine a registrului liric abordat, și care, depășind stadiul de exercițiu, devine profesie.

Spectacolul cărții lui Cornel Ivanciuc *Cartea cuceririlor* este asigurat de stilul prozatorului Ioana Părvulescu remarcă pe drept cuvânt că personajele cele mai vioaie, mai colorate și mai puternice din *Cartea Cuceririlor* sunt cuvintele. Aspectul acesta atrage de la sine și afirmația că stilul impune conflictul, că, în relația surprinsă de prozator în carte, între timp și oameni, perisabilul aparține acesteia. Salvarea ar fi intrarea în regimul ficțiunii, idee inteligent urmărită de autor pe parcursul celor trei „sertărașe“ ale romanului-parabolă.

Roman în care cuvintele construiesc și dăruiește evenimentele istoriei, *Cartea cuceririlor* ne apare, prin pitorescul și nu prin anecdoticul întâmplărilor, ca aparținând unui bun povestitor, obișnuit cu ironia și cu observația, fără a fi însă un tradiționalist. Fraze precum: Pe Pătru din Stele îl trezește liniștea înscării, în care au amuțit lăcustele. Se scoală în capul oaselor și privește cerul, cu măreția cu care ochiul stăpânului îngrașă vita. Cerul se rotește peste crestele nucilor și se sprijină la Răsărit pe temeiul Petrovanului și Bahnei, la Miazăzi pe Tăfăraia Gutului și Piatra

FICȚIUNEA ȘI SINGURĂTATEA

Tisei, la apus pe Piatra Iepeii, iar la Miazănoapte pe Hovrila și Tempa (...) ajunsă în lezunii, privirea lui Pătru din Stele tresare brusc, când deasupra Pietrei Iepeii aude cum scapără, magic, Luceafărul de scară“, devin un pretext pentru o călătorie cu accente de rafinament. Accentuat semn al autorului, stilul apropie cititorul de întâmplările din carte. Prin firescul situațiilor, misterioase ci nu fabuloase, capitolul „Pătru din Stele“, de departe cel mai bine realizat din carte, constituie o dovadă în acest sens. Personaje ca Văsălie Ona, Ziorea de Ziuă, Todor, Mărdălina, belferul Resch, Fogel Baba Vântului, „cea despre care Daniil a aflat abia în 1980 că o cheamă de fapt Wilhemina Basti, când i-a găsit cupoanele de pensie dosite în dulapul din șură“.

uriașul Kocsor, Klein, se constituie în instrumente ale unui imaginar care deconspiră câteva interogații ale autorului: una de natură ideologică, asupra puterii, și alta a nivelului moralității, care poate institui, ca reacție la prima interogație, o istorie mărunță, dar opusă ca semn și direcție istoriei apăsătoare. Scene ce-i au în prim plan pe Văsălie și Ziorea, decupate parcă din *Cântarea cântărilor*, sunt alternativele găsite de autor pentru a recuceri timpul și sensul, pierdute sau mistificate, ale existenței pe care o parcure.

Pagină realizată
de Mihai Tănase

ALEXANDRU BOGDAN PITEȘTI - FARSOR ȘI MECENA

de IOAN STANOMIR

Alexandru Bogdan Pitești rămâne una din acele figuri de fundal în a căror absență modernitatea românească e imposibil de înțeles; mecena și contestatar al ordinii politice, scriitor și promotor al țărănismului, catolic și anarhist, personajul care a fost Alexandru Bogdan Pitești propune un tip de existență mitografică, amestec de cabotinism și simpatizate pe care George Constantin a știut să-l înfățișeze în Ștefan Luchian.

În totuși, dincolo de cercul contemporanilor săi și al artiștilor, nume ilustre, de la Oscar Han și Victor Ionescu până la Galaction și Argezi, Alexandru Bogdan Pitești e departe de a fi un nume de prestigiu publică, supraviețuind mai degrabă ca o figură mitologică animând boema bucureșteană. Într-o soartă a făcut ca acest „gentleman cabotier”, având o capacitate ieșită din comun de a dedica mecenatului artistic, să își rateze viața, și poate cel mai important, al existenței sale. După moartea-i, în 1922, colecția de pictură a lui Bogdan Pitești și străină deținută în casa de la Iași și în conacul de la Vlaici s-a risipit, ideea de mecenat al statului dovedindu-se iluzorie. „Colecția de pictură a lui Bogdan Pitești” a rămas doar un vis al unui cabotier.

În acest stui personaj Petre Oprea îi dedică o scurtă biografie. Colecționarul mecena - Alexandru Bogdan Pitești: utilizând măturii contemporane și ale martorilor, autorul recuperează un personaj dintr-o realitate uitată între paginile timpului. Căci, în definitiv, prezența lui Bogdan Pitești nu este atât Alexandru Bogdan Pitești, cât modernitatea artistică bucureșteană pentru care dorința aproape patologică a lui de la Vlaici de a sfida establishmentul i-a însemnat șansa întâlnirii cu un promotor

care de fapt a fost personajul Alexandru Bogdan Pitești, într-un București al anului 1894 încă în plină eră academică, el aduce cu sine o imagine nouă amintind de modelul parizian și o revoluție șocându-i pe contemporani (și pe nepotul său Alexandru Bogdan Pitești pare să fie interesat). Excentricitatea trecutului e înțeles de amintirea episodului anarhist, soldat, și de expulzarea contestatarului din țară puțin aceasta e versiunea acreditată în țară pe care Theodor Cornel o reține în 1912 în ilustrații de figuri contemporane din după executarea în 1894 a anarhistului român șărnărul român se remarca printr-o simpatie specială, aducându-i snopi de bani rămân, pentru ca totul să culmineze cu executarea de capitolului Emile Henry.

În țară, rebelul este preocupat de imaginea sa publică, „mediatizată” cu un modern, fiind obsesia celui ce se simțea descendent al căpitanului Balotă, și al lui Mihai Viteazul. Excentricitatea se manifestă doar aparent gratuită, alura sentimental avându-și și umbrele ei, amintea Radu Rosetti: „Cu haina de mătase, cu pantaloni largi, cu lavalieră în guler, ben în horuri drepte, cu un cioc de mustață în furculiță, îl luam drept Montmartre. Așa cum se prezenta, și așa era în buzunar, firește că avea succes și că era încă de atunci, după ce se sătura de bani”. (pag. 12)

În seduceri artiștilor trece printr-o scenă în scenă - oșpețele lui Alexandru Bogdan Pitești se remarca prin gustul bizar al amfitrionului care nu ezită să-și coloreze

generozitatea cu gesturi grotesci. Fiecare festin pantagruelic cșuează în farsă, acele „oșpețe ale trăzniților” trădând ambiția lui Alexandru Bogdan Pitești de a submina ordinea diurnă burgheză printr-un apetit carnavalesc. „Lumea pe dos” e semnul sub care se așează aceste momente rămase în amintirile unora dintre participanți, după cum eputarea

„burghezului” include și ritualul „înjurăturilor la telefon”, ca și mesa celebrată de cei trei preoți de confesiuni diferite, culminând cu explozia plastică a amfitrionului, după evocarea lui Oscar Han: „După cele trei cruci, făcute cu tot schematismul ritualului bizantin de către părintele Gala Galaction urma rugăciunea: Tatăl nostru carele ești în ceruri... frază rece, tăiată parcă cu bisturiul într-o placă de argint. Apoi, părintele se așeza pe scaun și se uita la Bogdan. - Marito! Mâncăți-ar (...) Ciocoi! Slujește-i pe boicri! După această poruncă, amfitrionul alcătuia o metaforă obscenă, dar cu haz și se uita la doamna Căcilie Stork și la Părintele Gala Galaction care, de data aceasta, zâmbea și râdea cam laie” (pag. 14).

Alexandru Bogdan Pitești dovedește în punerile sale în scenă din casa bucureșteană un gust naterpretat pentru bizar evocând ambiția regizorală a bulgakovianului Woland. Un alt profet al artei noi, Alexandru Macedonski, descrie o scenă sub semnul aceluiași grotesc ornamental: curcanul servit poetului se dovedește a fi umplut cu 20 de napolconi de aur.

Aristocratul cabotier își are aghiontantul în persoana unui caricaturist dominând paginile ziarelor bucureștene, N. Petrescu-Găină; voluptățile de comediograf ale lui Alexandru Bogdan Pitești se exercită mai cu seamă asupra acestui boem incorrigibil, incapabil să se smulgă de legătura ciudată unindu-l cu un mecena prea puțin respectuos. Alexandru Bogdan Pitești îl corupe mefistofelic pe caricaturist în pragul mult visatei călătorii pariziene, și după o partidă de table memorabilă, artistul e lăsat fără un ban: „Se spune că porecla «Ciupești» dată lui Alexandru Bogdan Pitești de Nicolae Petrescu-Găină cu această ocazie și care a devenit curentă la adresa acestuia, a fost satisfacția lui cea mai mare, i-a răsplătit înmiiit paguba” (pag. 40).

Schimbând ce-i de schimbat, Alexandru Bogdan Pitești joacă în lumea pictorilor rolul lui Macedonski: apropierea poate șoca, dar în bravada ambilor e decelabilă voința secretă de a cuceri un public altfel indiferent. Cenaclul macedonskian va rămâne în amintire prin elaborata punere în scenă a cultului maestrului - într-un registru minor, Alexandru Bogdan Pitești aspiră el însuși, în casa bucureșteană sau în conacul de la Vlaici, la postura de rege al carnavalului. Paradoxal, sfidarea fecundează modernitatea și anarhistul aristocrat sfârșește prin a deveni un sprijinitor al artei noi. Academicismul unui C. Stăncescu devine noua țintă cu care Alexandru Bogdan Pitești alege să se confrunte. Fronda lasă loc construcției și în mai 1896 Artachino și Luchian, alături de Alexandru Bogdan Pitești, deschid „Salonul artiștilor independenți sau al dezidenților”. Gestul contestatar originar al modernității e reiterat la București și din scenografia momentului nu lipsesc mărcile revoltei:

„Deschiderea expoziției s-a făcut cu un fast și cu un tâmbălău neobișnuit. La balcoanele și la ferestrele clădirii unde se găsea expoziție fluturau drapele tricolore, iar la intrare era un drapel roșu. Crezând că e vorba de o manifestare socialistă, Prefectul Poliției, Generalul Manu, a trimis câțiva polițiști să închidă expoziția și să ridice drapelurile și pe expozanții care se găseau în local. Până la urmă intervențiile de ultim moment ale lui Alexandru Bogdan Pitești au înlăturat acest pericol” (pag. 24).

Semnificativă e dublarea expoziției printr-un Manifest al artei noi ai cărei semnatari erau, alături de Alexandru Bogdan Pitești, Constantin Artachino, Ștefan Luchian și Nicolae Vermont. Următorul pas e alcătuirea unei „Societăți pentru dezvoltarea artelor din România-Ileana”. Inițiativa depășește prin onorabilitate gustul bizar de până atunci al amfitrionului, alăturarea în cadrul membrilor de onoare a unor nume ca cele ale lui Take Ionescu și Nicolae Grigorescu probând până la un punct „Ileana” înțelega să își asume o respectabilitate socială.

Telul fondatorilor este, până la un punct atins: expoziții, conferințe, lecturi publice sunt parte a unei strategii ambițioase. Pe 26 februarie 1898 promovarea artei noi trece granițele României, în sala de marmură a hotelului Union deschizându-se expoziția internațională a societății. Pe 3 martie 1898, Ion Luca Caragiale citește în sala Ateneului 25 de minute în gară, Cănușă om sucit, La Hanul lui Mânjoală, Două bilete (pag. 26).

Bizareria personajului Alexandru Bogdan Pitești își pune amprenta asupra programului societății: invitat să conferențeze în București, misticul de salon Șar Peladan aduce cu sine acru de ocultism și extravaganța orientalismului parizian, spre deliciul unui public încântat să salute în capitala Regatului pe magul asirian: „Magul cu cap asirian, îmbrăcat ca un șah persan - cum ni-l descrie Radu D. Rosetti - a vorbit alambicat și a emis o serie de idei abracadabrante despre religia care, deși neînțeleasă pe malurile Dâmboviței, i-a aureolat cu faimă deosebită printre cucoanele bucureștene. Însuși Gala Galaction afirma că oaspetele „în costum indian și parfumat cu acel extraordinar mosc ne cucerise” (pag. 28).

Respectabilitatea societății e de scurtă durată, căci ambiția proiectului și onorabilitatea îndoielnică a animatorului nu suscitaseră simpatie în cadrul establishmentului. Rădulescu Motru, bibliotecar al Fundației Carol I, se desolidarizează public alegând să se retragă, urmat de alți membri proeminenți. Societatea dispare pentru a da naștere în 1901 revistei omonime, al cărei program era să contribuie la cultivarea artelor și a puterii de creație autohtone.

Dincolo de sincope, episodul societății și al revistei ilustrează incontestabilă sa natură de catalizator al modernității - până către primul Război Mondial Alexandru Bogdan Pitești continuă să joace rolul, cu același amestec de cinism și generozitate. Prin 1912-1913, moșia de la Vlaici devine locul ales de Nicolae Dărăscu, alături de Camil Ressu, Iosif Iser, Minulescu sau Argezi, cu toții oaspeți pe domeniul amfitrionului.

Ultima sfidare a existenței sale e jurnalul Seara declarat progerman într-o epocă înclinată să sancționeze drastic germanofilia. Episodul postbelic al detenției sale nu făcea decât să confirme statutul său ambiguu, în pofida refuzului său de a-și asuma stigmatul trădării, acceptabil apărându-i doar cel mai onorabil de escroc.

Petre Oprea reproduce în anexe catalogul colecției sale de pictură și sculptură, a cărei risipire însemna anularea postumă a supremei sale ambiții: Alexandru Bogdan Pitești își vedea refuzată șansa revelației în public a operei salvându-l de la uitare. Gustul său artistic trecea din domeniul palpabilului în cel al mitologiei. Elogiul postum al lui Argezi insistă asupra acestei imposibilități de a da un verdict la judecata destinului său. Farsorul de geniu rămâne înainte de toate un animator al modernității.

ion stratan

În cabana heideggeriană

I

În cabana heideggeriană
Îmbrăcat ca în munții Ființei
Scriu cu o pană.

De la păsările căzute din
soare, care bat în dreapta mea
scriitoare

Și cuvântul „apă“ și cuvântul
„lumină“

nu sunt frică și vină

II

Ca în capătul hatului, hăt
Departelui, al pogonului și al
hectarului, strâng nectarului
holda cu un plug ca
fără grai

- A, tu erai, maestre
Cassirer?

Aveți dragostea și cuvintele

mele, voi, Sire

III

Curge apa de pe cuvintele mele
Cele atrase și uscate de stele
Aplecat sunt și gârbov,
deasupra cuvintelor

Dacă pădurile fructele
minte-le-or

și vor rămâne veșnic sălbatice

Asta nu știu,

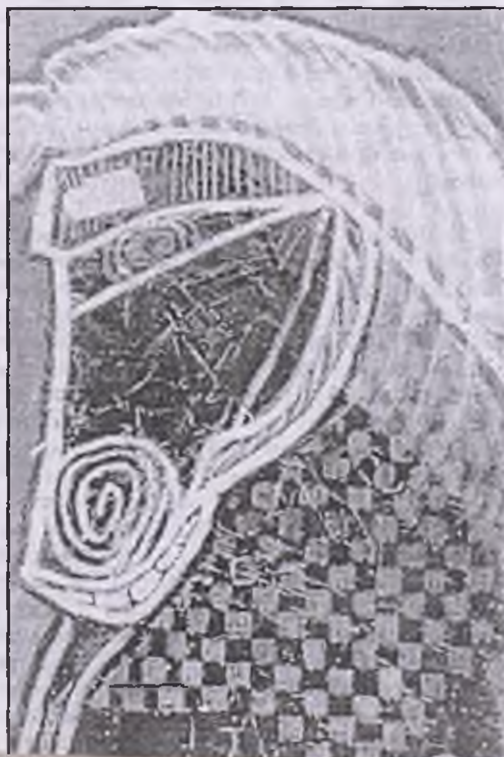
Atene și Atice

IV

Pentru toți negri-am plătit
Pentru toate curvele
Politrucilor, stăpâni peste curbele
Drumurilor între case.

Cine fură furase

Cine este a fost
Cine n-are mănâncă
De post. Și de credință

În lupta fără și fără
Fărămă de umilință

V

A poseda pentru schimb
A avea pentru nimb
A îngriji pentru bani

A rămâne orfani
De părinți, de sunet, de
zgomote

Iar cartea absoarbe ca pluta
Lui Proust

Roiul de tropote

VI

A venit și Liliana
Ca să vadă dacă Ana
A adus astăzi merinde

De mână Liviu le prinde
Și aduce drept ofrandă
Trei cafele pe o bandă
În casa cea traforată
O dată ca niciodată

Cu cuvântul și cu verbul
Și cu Soarele
Imberbul

VII

Eu la „șapte“ pun acuma
Că pe vorbe cade bruma

Iar pe geam, cuvântul „g

Eram pe când nu eram
Și doream când bate-un
Să nu-mi mai aduc am
- Suflete, îl vezi cum m

CINE S-A SCHIMBAT LA FAȚĂ? (II)

de ALEXANDRU GEORGE

Să vor împlini foarte curând zece ani de la căderea regimului comunist din țara noastră, cea mai mare calamitate pe care a trebuit să-o suportăm în cadrul experienței non-democrației, după regimul de autoritate regală și cel dictatorial al lui Antonescu (cuprinzând doar câteva luni, ca în intermezzo, încercarea de instaurare a unui regim totalitar de către legionari, în alianță cu regele). Nu s-au stins încă, fapt pe deplin firesc, discuțiile pe tema atitudinii multor intelectuali de față dintre cei care se bucuraseră de mari onoruri în regimul nostru liberal anterior, dar mai ales din partea lui Carol II, dar care cochetaseră în modul cel mai culpabil și cu cel antonescian. Trădare, trădare, helim, cozi de topor, oportunism, abilități de securare pentru a-și salva condeiul, în fine: acceptare formală a sistemului pentru a-l reforma puțin, încercare de a mai salva ceva, alături de rezistență, prin cultură, refuz, existență în combală - înaltă o sumă de formule care au avut atât circulație obștească și care corespund, în mare parte, unei realități, demonstrând că doar prin această situația a fost extrem de complexă și se cere judecată pe măsură și în mod diferențiat.

Trebuie însă, să ne luăm curajul și să privim în față ce a fost așa cum a fost, nu să acoperim faptele de constatare evidentă cu eufemisme, să le și interpretăm oțioase. În primul rând, că omul, oricât de dur și de criminal ar fi fost nu trebuie să ne exterminăm, nici să ne crucificăm, nici să ne reducă numeric - căci, ce anume îi împiedicată să o facă? El a vrut să ne reducă la sclavie, să ne pregătească (inițial) pentru a merge la așa-zisa Uniune Sovietică, apoi să ne reducă după exemplul, cât mai strict urmărit, al rășeniților de acel tip. A vrut să ne transforme, să ne ucidă, după scopurile sale care - și aici vorbim cu adevărat fantastic! - au variat de la război la alta. Observând acest lucru, care nu e deosebit de forța evidenței, ci a fost o surpriză pentru mine, am criticat concluziile domnului Stelian Tănase din cartea sa Anatomia unei revoluții, în care se sugerează că închisoarea, cele de presiune în continuare, dar și corupția sau coruperea și slăbirea rezistenței au dus la schimbarea de atitudine a unor intelectuali aflați în ostilitate cu regimul, sau păstrându-se în rezervă față de el. Nu spun că acestea nu au acționat într-un oarecare grad asupra celor torturați, terorizați, convingși sau înșelați la unele acte (care, se vede de la sine, se reduc la declarații în mod vădit sau tăcut). Dar ceea ce e de-a dreptul surprinzător este să constați că toți cei „scăpați” din proces, dar și din altele similare, au rămas neclintii, au ieșit așa cum au intrat, neclintii în fața ingerențelor lor profunde. Liberali ca Dan Amalăeș, Ionel Săndulescu, Paul Dimitriu sau alții care au fost și liberali au rămas, în același lucru s-a întâmplat cu țărăniștii, cu melii Coposu la Gabriel Tepelea, sau cu conescu. Indiferent ce au declarat sub presiune și cât s-au „dezis”, toți legionarii au ieșit de mine și afirmații publice, legionari au rămas până și acei comuniști care au fost înșelați, de la Lucrețiu Pătrășcanu și Ana Pauker la Belu Zilber, au rămas neclintii în fața lor; așa-zisa „spălare a creierului” nu a reușit. În covârșitoarea majoritate a lor au ieșit un eșec. Judecata domnului Stelian Tănase se pare profund eronată și deserveste cel mai vădit chiar pe „eroii” procesului să fie reconstituit.

Întrebarea este fie spus, ce cred că aici este problema luarea prea în serios a lui George și utopia sa negativă despre controlul conștiințelor într-un stadiu mai avansat al regimului devenit atotputernic. Cei care au rămas în libertate și au datarismul comunist știu că n-au putut fi în libertate în regimul totalitar, oricare ar fi el, se lovește de o realitate mult mai puternică, pe care o putem numi paguba sa și spre fericirea omenirii: că de a se scinda pe care o posedă, pe

lângă atâtea altele, omul. Ea te salvează, adică îți salvează realitatea cea mai profundă, indiferent de chinurile prin care treci și de declarațiile - pentru exterior - pe care le faci. De aceea, cred că am mai spus-o, simptomul cel mai sigur al dilematismului în materie de înțelegere a regimurilor totalitare este tocmai citarea lui Orwell, sau situarea pe linia de gândire care-l urmează.

Încă o dată: nu pretind că în rândul nostru, al celor asupra cărora s-au exercitat presiuni, ispite sau chiar oferte deschise de „colaborare” nu s-au produs defecțiuni, unele tranziții bruște și spectaculoase, în total: lamentabile. (Unul dintre rarissimele cazuri a fost acela al lui Al. Ivăsiuc, dar acesta ar fi de examinat el însuși, pentru că nu putem verifica ce idei îl stăpâneau pe tânărul student la medicină înainte de a fi închis. Poate că ar mai fi de pomenit și Edgar Papu; și acesta cu anumite restricții.) Cum spuneam însă, nu victimele comunismului au cedat și s-au schimbat la față sau la idei, ci regimul a făcut mai multe schimbări, de neconceput la începuturile sale. Domnul Stelian Tănase minimalizează „liberalizarea”, „dezghețul”, „relaxarea” de pe la mijlocul anilor '60 - și greșeste de asemenea grav: a fost nu un dezgheț oarecare, cum se produsese după moartea lui Stalin și care probabil că ar fi continuat dacă nu se produceau Evenimentele din Ungaria, a fost o adevărată RĂSTURNARE, comparabilă cu aceea de după '89. Scriitorii persecutați, închiși, interziși au fost editați cu prioritate (C. Noica, Anton Dumitriu, Edgar Papu, Șt. Aug. Doinaș, N. Balotă, Ovidiu Cotruș, Ion Caraion, dar și Leonid Dimov, I. D. Sârbu, Ștefan Popescu, Virgil Carianopol). Au fost repuși în drepturi civice, resuscitați, dispăruiți, de la Vasile Voiculescu și Blaga la Aron Cotruș, Dan Botta, Constant Tonegaru. În schimb, au fost eliminați majoritatea impostorilor, au fost puși mai la locul lor Beniuc și Maria Banuș, Nina Cassian și Titus Popovici. În sfârșit, s-au editat și s-au tradus cărți ale căror nume nici nu putea fi pronunțat în perioada Terorii: Nietzsche, Cioran, Heidegger și Freud, apoi G. Brătianu sau H.H. Stahl.

Toate acestea nu sunt niște bagatele; o serie întreagă de scriitori de sertar s-au divulgat atunci, de la Dimov și M. Ivănescu la M.H. Simionescu și Alexandru George. Toată literatura optzecistă, de neconceput înainte, a apărut atunci, cu greutate, cu obstrucții, în nici un caz cu ajutorul de pe vremuri al Partidului, ci doar cu acela al Aparatului din eșalonul secund și cu anumite complicații tacite, de sus.

În tot acest torent năvalnic, lăsat practic vorbind din mână, s-au amestecat și glasurile noilor oportuniști, dar, semnificativ lucru, ei nu au mai fost îmbrățișați cu vechea fervoare de noua Putere, ci doar recompensați cu bacșișuri; în tot cazul, nu li s-a mai asigurat, cu silnicie, imunitatea totală, zeificarea de care beneficiaseră cei ce se vânduseră imediat după instaurarea comunismului. Față de liberalizarea foarte reală de la mijlocul anilor '60, unii s-au hotărât să-și modifice ușor atitudinea, alții să accepte ce o fi, în fine unora li s-a oferit alibiul de a părea că iau o hotărâre în ocaziune, când de fapt ei cedaseră mai de mult și așteptau un pretext. Oricum, faptul rămâne: ne-am trezit cu toții (eliberații, persecutații, rezistenții) în cu totul alt climat decât acela al Terorii; cei mai vârstnici au regăsit ecourile atmosferei naționaliste de pe vremuri, cu toată serioza ei de

note bine armonizate din nou: Patriotism declarativ la tot pasul, ideea conspirației împotriva patriei amenințate, anti-rusismul, anti-maghiarismul, anti-semitismul - totul într-un climat de „mobilizare” a forțelor națiunii, semnând cel mai bine cu cel din timpul regimului antonescian. Toți cei aderenți sinceri la așa ceva, toți populiiști anti-liberali au făcut mișcarea, dar asta nu însemna un act de trădare față de vechile lor idei sau credințe.

Cât privește diversiunea pe care intelectualii care au „cedat” au reprezentat-o pentru românii din emigrație, sau pentru străinii cu care au venit în contact, și la acest capitol, just remarcat de domnul Stelian Tănase, să spun că lucrurile sunt mult mai complicate, eu însumi fiind în această situație și producând oarecare uimire, pentru că, indirect, dovedeam că „regimul de la București” nu era așa de negru cum se spunea, din moment ce dăduse naștere la exemplare ca mine, ca Radu Petrescu sau chiar Norman Manea. În mod fatal, numai observatorii perspicaci știau să facă deosebirea între noi, cei care ne strecurasem în comunism, și agenții acestuia de tip Dan Hăulică sau Eugen Simion, sau vechii intelectuali așa-zis „răliați”, precum C. Noica sau Petru Comarnescu. Principiul lui Talleyrand „A sluji fără a te aservi” îmi împacă mie conștiința, căci eu nu aveam altă soluție, dar pentru cei mai mulți... Oare, ce or fi crezut ei, chiar și despre mine, un om cu un trecut doar bănuț nu și cunoscut efectiv.

Distincția între scriitorul român comunist și cel care a trăit în comunism rămâne încă de făcut.

În încheiere, ofer celor care nu au trăit marea schimbare de linie a Partidului, îngăduind toate presupunerile și speranțele, un moment istoric trăit de mine măcar indirect: era nu mai târziu de 1961, niă aflam de curând angajat la Biblioteca Academiei, când, într-o după amiază, ne-am trezit cu o echipă de vreo două duzini de indivizi, care tăbăciră să facă o „lucrare” și care au pus stăpânire pe câteva servicii. Erau niște inși de la Academia „Ștefan Gheorghiu” (care încetase de a se mai numi „Jdanov”) și conducerea noastră, adusă de pe unde-și făcea siesta, a dat ordin mai multor funcționari să rămână pe loc, la dispoziția acestor „tovarăși” care, lucrând furibund, zi și noapte, cu dactilografe care au multiplicat textul, instantaneu, în mai multe exemplare, au elaborat o foarte importantă lucrare de documentare, despre care am aflat mai târziu că i-a fost necesară lui Gh. Gheorghiu-Dej în nu știu ce confruntare cu „sovieticii”, în cadrul CAER. Era vorba, nici mai mult nici mai puțin, decât de o schimbare de linie pe care o opera Partidul în grava chestiune a industrializării României și a vocației noastre pentru asemenea lucruri. Peste noapte, după ce comuniștii susținuseră că în vechea Românie nici nu a existat industrie, că burghezia și moșierimea ne-au ținut într-o stare de maximă inapoiere, urmărindu-și scopurile egoiste, de câștig facil și imediat, acum totul se răsturnase și, cu date și cu cifre, extrase chiar din presa secolului trecut, reușim să dovedim în doi timpi și trei mișcări că industria noastră fusese dimpotrivă admirabilă și că numai de asta se preocupaseră „exploatații” de pe vremuri!

Eu dau și prin aceasta, nu doar un subiect de înveselire, dar și un aviz amatorilor care manevrează date statistice și enunțuri de program, fără să coboare măcar o clipă în realitatea adevărată.

TE POMENEȘTI CĂ VORBEA ROMÂNEȘTE

de DUMITRU ȚEPENEAG

Soții Rotariu își dadură, ca de obicei, întâlnire la Cafeneaua Cluny. Mai înainte domnul Rotariu avea o întrevvedere importantă cu un întreprinzător francez care vroia să investească în România: auzise că dreapta venise la putere și că investitorii străini vor fi, dacă nu privilegiați, măcar menajați de către noul guvern. Fănică Rotariu urma să-i confirme această veste și eventual să-l convingă să se grăbească. Nu ne vindem țara nu mai era de actualitate...

Prima sosi Madam Rotariu care intrase până atunci prin tot felul de butici și isprăvise repede banii pe care-i luase cu ea. Așa că, deși venise fără grabă pe bulevardul Saint-Germain, căscând ochii la vitrine, ajunsese înaintea domnului Rotariu. Cafeneaua era închisă. LIQUIDATION - silabisii Zoe cuvântul scris cu litere de-un cot și afișat pe geamul cafenelei. De jur împrejur, era dat cu vopsea albă sau doar cu var, așa încât trecătorii să nu se poată zgâi înăuntru unde începuseră probabil lucrări pentru transformarea celebrei cafenele în cine știe ce magazin de îmbrăcăminte sau poate chiar într-un super market de lux. Și unde e Fănică? se enervă madam Rotariu, gata să dea toată vina pe domnul Rotariu care... iată-l că sosește găfâind, cu o servietă la capătul unui braț și o batistă desfăcută și-apoi ghemotocită în colălal. Era fac de sudoare.

- Ce se întâmplă aici?
- Tu nu vezi? Liquidation...
- Cum adică liquidation?
- Uite-așa, cum te văd și cum mă vezi. Cafeneaua e închisă, lichidată...

- Lichidată... murmură Fănică. Și ce facem acum?

- Păi ce să facem, mergem în altă parte.
- Și Gore?
- Gore ăsta e o pacoste pe capul nostru! De ce nu vine domnule la timp? Suntem la Paris, nu la București...

- Hai să ne plimbăm puțin, o luă domnul Rotariu cu binișorul. Să intrăm în magazinul de alături.

- Ce ăla e magazin? E o librărie!
- Și ce dacă e o librărie...
- Nu intru cu într-o librărie ziua în amiaza mare!
- Bine. Uite, atunci facem așa: cu rămân aici, în fața cafenelei, și-l aștept, iar tu te duci la cafeneaua de pe trotuarul colălal. O vezi? Le Select. Ești de acord?

- Pot să-l aștept și eu... Deși, după cât am umblat, mi s-au cam umflat picioarele.

- Du-te, dragă, așează-te la cafenea, că venim și noi imediat.

- Imediat pe dracu! Îl cunosc eu pe Gore: e în stare să întârzie și o jumătate de oră. Sfertul academic, zice. Îl cunosc. Dacă ne știe într-o cafenea, nu se grăbește. Cine știe de unde vine, poate de la vreo muier...

- Ce-ți pasă tic dacă vine de la o muier!
- Adică de ce să nu-mi pese. Nu sunt mătușa lui?

- Și dacă ești mătușa lui, trebuie să-i fii răbojul? E om în toată firea, nu mai e un copil...

- A crescut la noi în casă, am fost ea o mamă pentru el!

- Când a locuit la noi era deja mare, în ultima clasă de liceu...

- Și-n ultima clasă de liceu n-ai nevoie de-o mamă? Mai ales că deșucheata aia de mă-sa și-a luat lumea în cap.

- A divorțat, ci și! Li s-a mai întâmplat și altora. Poate ai uitat că de ticălos era bărbatu-său, ai uitat?

- Ticălos? Ticăloși au mai fost atâția!

- Da, dar nu ca el. A rămas stab până în ultimul moment. Și unde? La Secu!...

- Și ce era singurul securist?

- Nu era singurul, dar el era stab. Pe mulți îi are pe conștiință.

- Fugi, dragă, de-aici! Când ți-era cumnat și te sprijinea, era bun... Ai uitat când ți dădeai telefoanc

disperat că te-au prins cu mâta în sac. Nu el te-a ajutat s-o scoți basma curată?

- M-a ajutat...
- Păi vezi!

Fănică lăsa capul în jos, învins de elocvența soției, când își făcu apariția și Gore, vesel ca întotdeauna.

- Au închis prăvălia?
- După cum observi.
- LIQUIDATION! proclamă Zoe brusc binc dispusă.

- Să mergem în altă parte, propuse Fănică.
- Să mergem.

Bărbații comandară bourbon, Zoe, un gin tonic care, în ultimul timp, îi plăcea la nebunie.

- Ar trebui să gustai și voi, să vedeți ce bun e...
O sugestie prea neserioasă ca să i se dea chiar și cea mai mică atenție. Domnul Rotariu se informă cu privire la soră-sa, mama lui Grigore, care locuia acum la New York, adică, mai precis, urma să locuiască acolo cu noul ei soț, un american: îl cunoscuse la Paris, nu demult. De fapt era un american de origine română, adică mama lui venise din România, încă înainte de primul Război Mondial...

- Cum îl cheamă?
- Silbernann.
- E hogat?
- Putred.
- Banul e ochiul dracului, le-o trânti Zoe, iar Fănică o privi sever, apoi se îndulci, zâmbi: evident. Zoe glumea așa cum obișnuia cu din când în când. Când Zoe glumește nu-ți dai seama numaidecât. Fănică făcu un semn cu palma întinsă către nepot: lasă, așa e ea! Dar Zoe persistă în condamnarea bogăției.

- Așa e! Așa e! spuse Fănică pe un ton glumeț. Ai dreptate. În felul ăsta nici nu o contrazicea, nici n-o prea lua în serios. Lasă că știm noi că glumești, gândea el și-i făcu cu ochiul.

- Dar cum de l-a găsit atât de repede, dragă!

Și ca să fie și mai ironică, Zoe ridică vocea până în plafonul cafenelei. Fănică interveni cu intenția precisă de-a banaliza și generaliza discuția, așa că recurse la înțelepciunea populară:

- Păi nu știți cum se zice: n-adoce anul ce-adoce ceasul...

- Ba nu, n-adoce anu'ce-adoce banu!

- ăsta e un proverb inventat de tine, se enervă Fănică.

- Și ce dacă! Vorba e că și-a găsit omul care-i trebuia. Omul potrivit la momentul potrivit... Nici ăsta nu e un proverb autentic?

- Nu știu, o fi... mormăi domnul Rotariu agasant și chiar necăjit de insistența lui Zoe.

Ce-i drept, niciodată Zoe n-a putut s-o înghită pe cumnata ei mai tânără și mai fășneată, după schimbarea regimului însă îi purta de-a dreptul pică.

- Parcă i-ai fi soacră, a îndrăznit o dată Fănică să excedat de răutatea nevastei. Trei zile nu s-a vorbit după vorba asta memorabilă care și-a nimerit ținta în plin: Zoe nu era numai răutăcioasă, dar și mai bătrână decât cumnata ei. Cu cinci-șasezeci de ani buni. Și bincințeles că orice aluzie la înaintarea în vârstă o scootea din pepeni; și cum să n-o scoată, mă ales anul ăsta când cei 50 de ani se apropie inexorabil.

Grigore îi asculta și nu zicea nimic. Vedeai bine că sunt puși pe ceartă, mai ales tanti Zoe. Dar nu-și îngădui să se amestece. Nici nu prea știa ce spună. Sorbea din când în când din paharul bourbon, până ce-l isprăvi. Se uită după chelner ceru încă unul. Unchiul Fănică spuse:

- Hai mai bine să ne povestești cum a fost New York!...

- Iarăși?

- După ce-ai fost a doua oară nu ne-ai spus nimic.

- Păi n-am făcut nimic deosebit.

- L-ai mai văzut pe pictor?

- Pe Vasile?

- Am uitat cum îl cheamă.

- Vasile îl cheamă.

- Mai terminați cu Vasile! Asta e tot ce spui despre New York? Îi luă la rost Zoe pe Grigore care nu se lăsa intimidat.

- Eu răspund la întrebări! Ce să vă fac dacă știți să mă întrebați...

- Te lăsam pe tine să povestești, nu vrem să indiscreți...

- Dar Vasile ăsta, reluă Fănică Rotariu, că el vreun ban cu măzgălelele lui?

- Nu știu... Cred că da. Și-a găsit un mecen persoana altui român...

- Român și mecen!

- Da, v-am vorbit deja de el. În Român... chema Sandu Economu...

Zoe izbucni în râs:

- Un nume perfect pentru un mecen!

- Stai că acum nu-l mai cheamă așa.

- Dar cum îl cheamă?

- Alexander Hurst.

- Așa mai merge.

- Și-a luat numele nevastei.

- Dar de unde știi tu toate astea?

Zoe deveni brusc mesifentă. Asta ne înverzi și uscate și noi stăm și-l ascultăm cu căscată, părea că-și spune ea sieși. Își trecu pe sfredelitoare de la unchi la nepot și invers.

- Lasă, dragă, spuse tărăgănat Fănică Rotariu după chelner.

- Știu de la John. Se apără Gore ușor end.

- Asta cine mai e?

- Nu mai știu cu ce ocazie l-am cunoscut.

Tochmai plecam de la Vasile care făcuse o pe în atelierul său. Mergeam liniștit pe trotuar, în jos când îmi apare în față un tip abia în echilibrul. Se impletica...

- O fi fost drogat, își dădu cu părerea Rotariu care de fapt era mult mai atentă decât să pară. E drept că tot ce avea vreo legătură Yorkul sau Statele Unite o interesa. Americanii până în vârful unghiilor.

- Nu, nu cred. Nu era drogat. Adică, la așa am crezut și eu: că era drogat sau beat în fața mea și a început să-mi vorbească.

- În ce limbă?

- Mai întâi în americană.

- Și pe urmă?

Grigore nu răspunde imediat. Sorbi din și privi spie o masă aflată lângă ieșire un mână o înghetată irlandeză: i se pără cunoaște, dar probabil că o mai văzuse și sau tot într-o cafenea și o plăcuse, i se în minte figura ei.

- În rusește? încercă să ghicească Zoe.

- Dar ce cu știu rusește?

- Te pomenești că vorbeai... românește într-o doară Fănică Rotariu pe care toate astea new-york-eze îl cam plictiseau. Îl trage Zoe de limbă, că Grigore tot nu cheștiile mai pipărate, de pildă vizita la B travestitii sau ce făcea vecina cu vulturii

gabriela panaite

Sora 9

*În memoria
regizorului Dan Micu*

Casa mea, locul acesta nu-l cunosc -
parc-aș fi stat pururi sub pleoape în el
și acum...
nimic acum;
primăvara iubește până la pământ
pe frații mei
ciuruiți, oricum, dinainte,
până se spușberă îi iubește
și până mă cuprinde privirea, ca o
boală
spălată mai necruțător decât ziua
Iată-mă străinul unei case
în care zilnic prieteni întreabă de
mine
și eu spun că nu l-am văzut,
fiindcă, într-adevăr, nu văzusem
nimic
iar acum văd altceva...
Frații mei sunt ușori ca văzduhul

și liniștiți ca mușenia,
așa văd toată ziua și toată noaptea -
numai frați zburând,
de parcă și aici au întemeiat vântul,
aici, pe fundul albiei
în care singurătatea trece din mal în
mal.

Groază 99

Mă laud, fiindcă - iată,
se pregătește noaptea;
înainte s-ajung hăituit
voi fi orb.

Groază 999

De n-ar mai veni seara.
Nu știu cine-n crepuscul se
ghemuiește mereu,
apoi latră, ori plânge,
ori nu știu ce răni și-a întins la
zvântat
de mă umplu de sânge.
Nu mai îndur inundat așa,
împins cu de-a sila în sine

prin toate breșele feței de om -
sunt spaime despletite înăuntru,
au învățat că vin la apus,
și că vin singur,
fără slavă și fără speranțe,
ușor de hulit ca un patriarh despuiat.
De mâine, ordon,
să nu mai vină seara,
sau eu voi țâșni în crepuscul.

Groază 99

Domnului A.R.

Spală-te de tălpi, ridică-ți umbra -
e numai cer pe câmp, nici un petec de
iarbă
să-ți sprijine urmele,
încă o dată se îneacă morții.
Eu nu am locuit aici, nici n-am căzut
sau zburat -
s-a ridicat de pe mine iubirea,
ca o pleoapă,
și am văzut ce văd zeii
și de ce le place sângele:
o, petele sunt ca un loc
pentru cel ce scrutează nicăieri!

Jocul poeziei

Călare pe umbre lungi,
Moarte, nu ne mai ajungi
Sau îți râzi, moarte, de cine
Că fugim, văzând prin tine?
Și din salt în ceea parte
Ne ferim intrând în carte:
Adumbrită răsfoiești
Dar citind nu ne găsești -
Nu crezi, proasto, în povești!
Vezi? Noi suntem, Tu nu ești!

Oratio vechio

Noaptea, când se-nchide cartea,
Blând mă frunzărește moartea
Pe sub bolți de lilieci
Bate ploaia cuie reci
Lemnul subțiat din lună

Rămurat prin mine sună

Sarea lacrimii-n cuvânt
Suie-n fagure prea sfânt

Vinul toamnei cerul gurii
Dulce-mi arde și-al făpturii

Licăr limpezit fresare
Dincolo de cel ce moare

eugen evu

După cum citește cartea
Scara, când se-nchide moartea...

Cine mă scrie?

În tubul de cartuș orb
Vioreaua din humusul mortului.
Dumnezeu totuși plânge duios
Este semnul în iarba calandrelor.

O, țipăt patern care îmi taie lacrima
Lacrima omului glonțul real inver-
timpului

Glonțul rătăcit între noi

Semnul mov din celălalt spectru

Cine mă scrie-î pe-aproape

-----
fără comentarii

„Idealul meu a fost să fiu întotdeauna altceva decât prietenă, iubită, soție, mamă, fiică, obsedată, nebună, îngrijorată, plină de o decență înfricoșătoare, însingurată, în extaz continuu, ruptă de lume, intrată în aceeași lume până în gât, posesivă, intolerantă, cu dorința de a-i judeca pe alții (și pe mine), deoarece am prea mult timp la dispoziție (și prea puțin), plictisită, fraieră, bolnavă, rea, agresivă, complexată până la beatitudine, furioasă, revoltată. NEMULȚUMITĂ. Orice să fiu, numai prietenă, nu. Nu am înțeles și nu voi înțelege prietenia. Refuz prietenia. Să nu mă implic cu adevărat? Pentru mine ar fi sfârșitul lumii. Și, dacă tot nu mai pot să fiu aproape nimic din tot ceea ce am înșirat mai înainte, măcar să fiu lesbiană. Să-mi pot atârna de gât viața oricărei femei, numai literată să nu fie. Sau să fie, numai să nu se vadă că face acest lucru cu plăcere. Dar o lesbiană platonică, fără atingere. Nici un atom atins. Numai atomi singuri, numai materie plină de spirit, colcăind de spirit așa precum colcăie, de viermi, un cadavru.

Pe Hristos îl simt o femeie tocmai pentru că nu poate fi atins. Tot ceea ce poate fi atins sau pretinde atingerea îmi repugnă, îmi provoacă repulsie și greață. Dar acest lucru ar însemna că îmi trebuie prieteni, deoarece prietenii nu se ating niciodată. Și totuși, prietenii sunt niște prezențe comode. Cu Hristos îmi doresc să fiu lesbiană pentru că într-o relație de amor trebuie să lupți. Altfel, ce mi-aș mai putea dori? Să ajung să pot tolera impasibilă, fără stupefacție, defecte care fac rău, fac urât, fac gol în jur, sapă până la sânge? Să renunț să mă apăr? Să refuz să-mi construiesc o mască pe care numai eu să o pot purta? Pentru mine prietenia este un gest lax, comod, resemnat, total nemetafizic, amoral și imoral, deopotrivă. M-aș dezice de viață dacă viața ar însemna doar prietenie. Adică, doar comunicare stercotipă. Sau, mai precis, comunicare între prezențe. Mie îmi place să comunic doar cu o mare absență.”

(Angela Marinescu – „Facța literară”)

-----
concursul „Liviu Rebreanu”

Casa de Cultură „Liviu Rebreanu” Aiud, în colaborare cu Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură al județului Alba, Centrul Județean al Creației Alba și Primăria Municipiului Aiud organizează în perioada 26-29 noiembrie 1999 ediția a IX-a a Zilelor Culturale „Liviu Rebreanu”.

În cadrul acestor manifestări va avea loc și concursul de Proză Scurtă „Liviu Rebreanu”, aflat la ediția a IX-a și care este deschis tuturor celor care nu au publicat în volum.

Lucrările dactilografiate la două rânduri vor fi trimise în trei exemplare, având maximum zece pagini. Fiecare lucrare va fi semnată cu motto. Același motto va fi scris pe un plic închis care va însoți lucrarea și care va conține următoarele date: Numele și prenumele, data nașterii,

domiciliul, profesia, premiile obținute în domeniul literar precum și un număr de telefon unde poate fi contactat.

Premiile vor fi acordate de organizatori, reviste literare, ziare și sponsorii manifestării.

Juriul concursului va fi format din personalități ale vieții literare și culturale.

Premierea câștigătorilor va avea loc în data de 28 noiembrie 1999 la Casa de Cultură „Liviu Rebreanu” Aiud.

Lucrările vor fi trimise pe adresa: Casa de Cultură „Liviu Rebreanu”, str. Transilvaniei, nr. 35, 3325, Aiud, județul Alba, până la data de 1 noiembrie 1999 (data poștei).

Informații suplimentare la telefonul 058/861703.

Biblioteca noastră

1) **Copacul din zori** (Alexandru Titu), proză, editura Meta, preț neprecizat.

2) **Grădinile semantice** (Eugen Evu), versuri, editura Eminescu, preț neprecizat.

3) **Eul flexibil sau despre teatralitate** (Nicu Horodniceanu), esuri, editura Albatros, preț neprecizat.

4) **Poeme directe** (Adam Puslojic), versuri, editura Capita, preț neprecizat.

5) **Poeme și nimic** (Ioan F. Pop), versuri, editura Dacia, preț neprecizat.

6) **Scrișul agonice** (George Vulturescu), versuri, editura Axa, preț neprecizat.

7) **Cafeneaua anticarului** (Veronica Bălaj), versuri, editura Vinea, preț neprecizat.

8) **Microfantul** (Radu Voinescu), versuri, editura Vinea, preț neprecizat.

9) **Strigătul de siliciu** (Al. Sfârlea), versuri, editura Eminescu - Oradea, preț neprecizat.

10) **Către Sing** (Al. Sfârlea), versuri, editura Anotimp, Oradea, preț neprecizat.

11) **Călătorie prin veac** (Emil Sămăndan, Gabriel Tepelea), convorbiri, editura Goldiș, Arad, preț neprecizat.

12) **133 de poezii** (Emil Manu), versuri, editura Vinea, preț neprecizat.

13) **Bicicleta Van Gogh** (Marcel Tolcea), versuri, editura Bruman, preț neprecizat.

-----
salon de carte

Biblioteca Județeană „Ștefan Bănulescu” - Ialomița organizează în perioada 1-31 octombrie 1999 al VIII-lea Salon Județean de Carte.

Deschiderea oficială a Salonului stă sub semnul personalității creatoare a lui Ștefan Bănulescu, de la nașterea căruia se împlinesc 70 de ani. Marele prozator a văzut lumina zilei în comuna Făcăeni, județul Ialomița, localitate pe care a evocat-o în creația sa.

ANIMA MUNDI

La început a fost vidul. Apoi vidul s-a contractat, s-a făcut mai mic decât o Lgămălie de ac. A fost voința lui sau ceva l-a silit? Nimeni nu poate ști. Ceea ce e prea comprimat până la urmă explodează, cu înverșunare, cu furie. Din vid s-a iscat o lumină orbitoare, s-a risipit în spațiu; acolo nu mai era acum întuneric, ci lumină. Din lumină a irupt universul, așchii smintite de energie proiectate în spațiu și în timp. Tot gonind așa, ele au format stelele și planetele. Focul și materia. Asta ar fi putut fi deajuns, însă n-a fost. Moleculele de aminoacizi au continuat, mileniu după mileniu, să se modifice până s-a născut viața: microscopice ființe unicelulare care, pentru a respira, au avut nevoie de o bacterie. De acolo, din acele băltoace primordiale, și-au tras originea, printr-o mișcare progresivă de organizare, toate formele vii: marile cetacee ale abisurilor și fluturii, fluturii și florile care găzduiesc larvele acestora. Și omul, care, în loc să meargă în patru labe, se ridică în două.

De la patru la două lucrurile se schimbă, cerul e mai aproape, mâinile sunt libere: patru degete care se mișcă și degetul mare flexibil pot apuca tot. Și-atunci avem libertate, dominare a spațiului, acțiune, mișcare, posibilitate de a face ordine sau dezordine. Între timp universul se deschide, stelele sunt tot mai depărtate, aleargă către margini asemenea unor bile de biliard. Toate acestea le-a făcut cineva ori s-a mers înainte de la sine, cu inerția unei avalanșe? Se spune: materia își are legile ei: la temperatura aceea, în condițiile respective, nu putea rezulta altceva decât ceea ce a rezultat, universul. Universul este galaxia minusculă ce înglobează, suspendată, grădina înflorită care este Pământul. Vreo sută de specii de plante și de animale ar fi fost mai mult decât suficiente pentru a transforma planeta noastră în ceva diferit de celelalte. Când colo există zeci și zeci de mii de forme de viață diferite, nici un om - într-o singură viață - nu ar putea învăța să le recunoască pe toate! Risipă sau bogăție? Dacă materia are legile ei, cine a făcut legile materiei? Cine a făcut ordine? Nimeni? Un zeu al luminii? Ori un zeu al umbrei? Ce duh îl nutrește pe cel care, programând un lucru, îi programează și distrugerea? Și-apoi, ce importanță poate avea? Noi ne aflăm la mijloc, striviți în mod constant între cele două principii. O formă vremelnică de ordine, celulele se unesc în trupul nostru, în chipul nostru. Chipul nostru are un nume. Numele, un destin. Sfârșitul drumului este același pentru toți, ordinea se destramă, devine dezordine, enzimele pleacă cu mesajele lor și nu mai găesc pe nimeni să le primească. Mesagerii ai unei armate ce nu mai există nicăieri. Împrejur numai liniștea surdă a morții.

Ordine, dezordine, viață, moarte, lumină, umbră. Din clipa în care îmi conștientizaserăm existența, nu făcusem altceva decât să mă

întreb, îmi puneam întrebări cărora nimeni nu le putea răspunde. Înțelepciunea constă poate doar din a nu te întreba nimic. Nu sunt înțelept, nu am fost niciodată. Elementul meu nu este cuarțul ci mercurul. Materie instabilă, mișcătoare, febrilă. Argintul viu merit să se miște mereu. Și totdeauna în dezordine.

Mă gândeam la toate acestea sprijinit de poarta cimitirului, în așteptarea trupului mort al tatei. Era frig, bătea vântul, singurele păsări în stare să-l înfrunte erau corbii.

Dricul primăriei a sosit cu întârziere învăluit într-un nor negru de gaze arse.

- Unde e preotul? - m-au întrebat, descărcându-l.

- Preotul nu vine - am răspuns.

Totul s-a desfășurat rapid, nișa era de-acum

Înțelepciunea constă poate doar din a nu te întreba nimic. Nu sunt înțelept, nu am fost niciodată. Elementul meu nu este cuarțul ci mercurul. Materie instabilă, mișcătoare, febrilă. Argintul viu merit să se miște mereu. Și totdeauna în dezordine.

deschisă, oamenii au ridicat sicriul și l-au introdus înăuntru, apoi au închis-o cu o lespede albă. Pentru a o fixa au folosit bormașina. În jur nu se-auzea decât zgomotul acela și croncănitul corbilor.

În loc să țină un discurs, cei trei prieteni ai lui - unicii rămași încă în viață - s-au pornit să cânte ceva care semăna cu *Internaționala*. Cântau fără vlagă, așa cum pot cânta oamenii foarte bătrâni. Vântul sufla în rafale: de cum ieșeau, sunetele erau luate de vânt. Eu mă uitam la ei dar ei nu mă priveau. Țineau în mână trei garoafe roșii, le țineau cu stângăcie, ca niște copii care nu știu cui să le ofere. În afara nișei existau o mică vază însă se afla prea sus ca să poată fi ajunsă. S-au uitat o vreme în jur, neștiind ce să facă, apoi și-au deschis degetele, lăsându-le să cadă pe pământ. Noaptea plouase, noroiul de pe jos a murdărit petalele. Nu mai erau flori ci gunoaie.

Am ieșit unul după altul cu privirile în pământ. În fața porții cimitirului le-am dat un bacșiș groparilor și am strâns mâinile prietenilor lui fără să spun o vorbă. Către sud, culoarea plumburie a cerului se deschidea într-o spărtură de senin. Totul se sfârșise, se încheiase pentru totdeauna.

Tata măsură un metru și optzeci și cinci înălțime, cântărea vreo nouăzeci de kilograme. Avea niște pantofi uriași. Când eram mic îmi vâram picioarele în ei; pentru mine nu erau pantofi ci pirogi din Polinezia: dădeam astfel ocol camerei, folosind băcătorul de haine drept vâslă.

Se născuse la câțiva ani după primul Război Mondial. Străbătuse cu trupul lui masiv mare parte din secol. Împreună cu el îl străbătuseră sucurile lui gastrice, neuronii cerebrali cu copăceii dendritelor, inima cu ventriculele și auriculele, tot acel du-te vino de sânge arterial și venos, ousele, tendoanele,

pereții spongioși ai plămânilor, accia netezi și alunecoși ai intestinului. Timp de optzeci de ani acel ansamblu de funcții ce răspundea la numele de Renzo se mișcase în spațiu și timp. Luptase pentru ceva și împotriva a altceva; urlase, țipase, consumase un număr neprecizat de hectolitri de băuturi alcoolice. O făcuse să trăiască sub teroare pe mama și-și distrase prietenii de cărciumă; adusesse pe lume un copil. Copil care, chiar în dimineața aceea, îl îngropase și dăduse bacșiș groparilor. Copilul acela nu era îndurerat ci uimit. Poate că întotdeauna se întâmplă așa atunci când pleacă ultimul părinte. Te trezești dintr-o dată singur și, în singurătatea aceea, multe se schimbă. Nu mai ești copilul cuiva, nu mai există cineva împotriva căruia să acționezi. Sfârșitul care în chip firesc se profilează la orizont este al nostru.

Mama spunea că Dumnezeu făcuse lumea, tata susținea că pe Dumnezeu îl inventaseră preoții ca să îi facă pe oameni să stea cuminiți. Eu, până la un moment dat, am preferat să mă gândesc la ceva mai simplu, la un prestigiator spre exemplu. Văzusem odată un spectacol în care un domn, printr-o lovitură de baghetă, scotea un iepure dintr-o pălărie. Mai apoi, cu aceeași baghetă, aduna la un loc cioburile unui pahar. Prin urmare cu o baghetă se puteau face

o mulțime de lucruri. Bagheta o folosea și dirijorul fanfarei. Agitând-o în aer transforma încălceala aceea de pete negre de pe hârtie într-o muzică care te făcea să plângi. Am crezut destul de mult timp în prestigiator.

După care, de pe o zi pe alta, n-am mai crezut în nimic. S-a întâmplat atunci când a murit un coleg de școală. Mergea pe bicicletă să-i cumpere țigări mamei sale. Era pe inserat și nu se vedea bine, o mașină l-a lovit, apoi l-a călcat. Nu eram propriu-zis prieteni, numai că, în ziua precedentă, îmi împrumutase guma lui de șters. Dintr-o dată banca lui era goală iar guma rămăsese pe fundul ghiozdanului meu, nu mai aveam cui s-o înapoiez. Asta-i tot. Mai înainte exista Damiano iar apoi în locul lui era golul.

Am mers la înmormântare cu șorțulețul și funda, doi dintre noi, cei mai înalți, duceau o coroană mare. Pentru a ajunge la cimitir treceam prin fața casei lui. Maică-sa uitase să strângă rufele, pantalonii și cămășile lui erau încă acolo, întinse pe sârmă, bătute de vânt ca niște drapele ale unei țări dispărute. Atunci când preotul a spus: „Ne gândim la micul tău zâmbet acolo sus, pe pășunile cerului”, am izbucnit în plâns. Nu plângeam de emoție, ci de furie. De ce-și bat joc de noi? - îmi spuneam. El nu mai este nicăieri. Guma e rece în buzunarul meu.

În ziua aceea am înțeles că eram asemenea fahirilor acelora care, în India, trăiesc ani în șir cocotați în vârful unor stâlpi. Eram sigur, așezat pe vârful unui stâlp, cu golul împrejur și, în cap, cu gândurile mele. Probabil că și ceilalți erau la fel, numai că păreau să nu-și dea seama.

Odată, învățătoarea ne-a explicat că saprofitele erau unul din fundamentele pe care se sprijinea existența noastră. Puteau fi atât plante cât și animale, misiunea lor era să descompună tot ceea ce avusesse cândva viață proprie. Scindeau moleculele complexe în molecule simple. Amoniacul, nitrații, anhidrida carbonică din corpurile noastre ajutau plantele să crească. Animalele mâncau plantele iar noi mâncam animalele și plantele. Cvadratura cercului. Înainte de vidul absolut

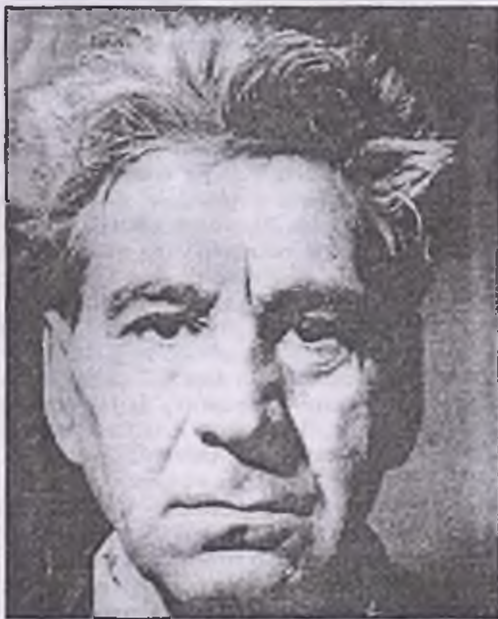
PROFESORUL ÎN ABSOLUT

de MARCEL FOTACHE

În sensul condiției curente a didactului, G. Călinescu n-a fost, propriu-zis, un profesor, chiar dacă a predat o vreme limba și literatura română, inclusiv la nivel liceal, unde supunerea la norme (respectarea programei, repartizarea calendaristică a acesteia, un anume tipic al desfășurării procesului instructiv etc.) se subînțelege drept obligatorie. Un fost elev își amintește, într-un număr al „României literare” de prin anii '80, cum ilustrul literat le-a predat, pe tot parcursul unui an școlar, un singur text: **Floare albastră**, de M. Eminescu. Firește, această poezie n-a constituit, pentru cel de la catedră, decât un fericit pretext pentru a face nu doar un excurs prin istoria literaturii naționale, ci unul mult mai important, anume de a surprinde spiritul acesteia și, consecutiv, un mod personal de a gândi: „Profesorul te învață un mod de a descuia biblioteca și a descifra”. El „nu predă «materii», ci spirit, care se mai numește și metodă. A fi fost elevul lui Onciul sau elevul lui V. Pârvan, acesta este sensul”. În această ordine, elevul îl poate continua pe maestru, mai important e însă de a dobândi acea libertate de gândire prin care însăși metoda maestrului poate fi depășită. Următoarele cuvinte, aparent paradoxale, nu pot fi citite decât în sensul bucuricii profesorului de a fi produs un discipol adevărat: „Cine mă iubește, mă contestă.”

Din cele de mai sus, rezultă că profesorul este un personaj unic, care „orientează spiritele tinere prin participarea la munca spiritelor mature”, de aceea „o catedră nu poate fi suplinită și absențele unui profesor rămân întru vecie nemotivate”. Astfel, ar intra în logica firească „să crezi catedre pentru profesori decât să numești profesori la catedre așa-zise vacante. Principial, o catedră a încetat a exista când profesorul nu mai

există.” Idealul lui ar fi ca studentul să nu-și reducă eforturile la memorarea unor fascicule de curs, acesta din urmă fiind doar „o invitare la reflecție” care, la rândul ei, constituie „un pas de perfecție sufletească”. Prin urmare, refuzul dogmatismului în favoarea formativității

presupune un contact permanent între profesor și student, mai profitabil decât cărțile, incapabile să acopere integral personalitatea celui dintâi, de unde inutilitatea absolută a cursurilor la „fără frecvență”: „Misiunea profesorului e a se amesteca cu contemporanii săi tineri. (...) Misiunea profesorului ca persoană e să stimuleze alte persoane, în sfortarea lor spirituală originală.”

La urma urmei, ce este un intelectual veritabil, în viziunea lui G. Călinescu? Nimic mai mult decât cineva care a absolvit Universitatea și care, dacă nu a ieșit din ea cu „sforul marilor întrebări”, e ca Odiseu legat la ochi și cu ceară în urechi, rămas doar cu „satisfacția joasă de a avea o diplomă”. Îndemnul Profesorului: „Să nu vă feriți decât de platitudine, adică de conformare superficială” este al unui umanist gândind o normă superioară de existență, mai valabilă astăzi ca oricând, într-o lume de relativități și de confuzie a valorilor. N-am nici o îndoială că reforma învățământului, în conținutul ei propriu-zis științific (programe, manuale, metode...) va trebui să țină seama de gândirea călinesciană în domeniu, grație actualității ei eterne, spiritului ei european. Și, nu în ultimul rând, participarea frenetică la această cauză, de o noblețe și de o importanță capitale: „Specialitatea mea este entuziasmul.”

FAMILIA APROAPE NEȘTIUTĂ

de EMIL MANU

Centenarul nașterii lui G. Călinescu a prilejuit apariția unor lucrări de exegeză critică, toate semnate de specialiști. Contribuțiile cele mai prețioase le-au dat cercetătorii de la Institutul ce-i poartă numele. Mă gândesc în primul rând la Cornelia Ștefănescu, care l-a vegheat pe Profesor până în ultima clipă a vieții sale, în sanatoriul Anei Aslan de la Otopeni; cartea pe care Cornelia Ștefănescu a publicat-o în colecția pe care o îngrijește un sever și în același timp un dezinvolt istoric literar, Nicolae Florescu, are un titlu de-a dreptul călinescian; **G. Călinescu sau „seriozitatea glumei estetice**. Un alt elev al lui Călinescu, Nicolae Mecu a dat o ediție critică a romanului **Enigma Otiliei**. S-au reeditat câteva din operele lui Călinescu (edițiile semnate de Marcel Duță), revistele literare au întocmit numere întregi sau numai parțiale dedicate operei și vieții acestui Titan.

Printre aparițiile care au preîntâmpinat sărbătorirea (iertată lipsa de modestie), cităm și o contribuție a noastră prin reeditarea cărții pe care G. Călinescu a tipărit-o în 1938, cuprinzând câteva prelegeri, sub titlul **Curs de poezie**. La acest curs am adăugat un eseu publicat în fruntea celui de al doilea Caiet de poezie al „Revistei Fundațiilor regale (1947). Această ediție corectează un lucru mărunț, dar foarte semnificativ, redându-i titlul original. În prefața cărții, G. Călinescu arată că editorii i-au modificat, fără să-l întrebe, numele volumului prin **Principii de estetică**, nume sub care s-au tipărit și edițiile ulterioare. Cartea a fost editată de casa de editură „Universal Dalsi (Maria Marian),

Un album festiv dedicat tot Centenarului a scos editura Saeculum (I. Opreșan).

În acest eseu punem în lumină câteva date și câteva imagini, aproximativ neștiute, legate de viața lui G. Călinescu. Gheorghe Călinescu, cum apare în acte sau G. Călinescu, cum semnează în literatură, s-a născut la 19 iunie 1899, la Spitalul Filantropia din București, ca fiu natural al Mariei Vișan (numită și Marița Marin Vișan) după cum arată extrasul din registrul de nașteri nr. 4607, din 21 iunie 1899, al Primăriei Sectorului „de Galben”. Tatăl necunoscut. Mama lui G. Călinescu era, deci Maria-Marița Vișan, născută la 17 mai 1874, în comuna Dobroteasa, din nordul județului Olt; bunicul dinspre mamă al criticului a fost Marin Vișan, având la nașterea Mariei 40 de ani. Bunica se numea Dumitra, mai tânără decât soțul ei cu 14 ani.

Rămânând orfană, Marița a locuit împreună cu unul din frați până la vârsta de 16 ani, când pleacă de acasă, însoțită de cumnata sa, nemaiputând suporta violențele fratelui. De la început s-a gândit să-și facă un rost la București. Chiar de la sosire, în Gara de Nord (lucrul se întâmplau prin 1890), este observată de cefierul Constantin Călinescu; văzând-o stingheră a luat-o acasă și a angajat-o ca femeie de serviciu. Așa cum se știe, Constantin Călinescu era căsătorit și avea o soție voinică ce se numea Maria Călinescu. Angajând-o pe Maria Vișan a preferat să-i spună în familie Marița și nu Maria ca să nu aibă același nume cu stăpâna casei. Privind fotografia Mariei Vișan, aproape necunoscută, ne dăm ușor seama că avem în față o femeie

inteligentă și jovială. Cei care au cunoscut-o spun că știa multe poezii populare și povești, că știa să cânte frumos, că-i plăcea să vorbească mult, că se irita ușor și era certăreașă.

Tatăl lui G. Călinescu, după informațiile luate din mai multe surse (Mihail Dragomirescu, Ovidiu Papadima, Alice Vera Călinescu), a fost Tache Căpitănescu (Căpitănovici), funcționar la C.F.R., fratele Mariei Călinescu, deci cumnatul lui Constantin Călinescu. E ușor de înțeles, pentru mentalitatea vremii, că familia nu i-a îngăduit să-și recunoască fiul. Până la opt ani, G. Călinescu s-a numit Gheorghe Maria Vișan; în 1907, Constantin Călinescu, care se simțea prost cu sănătatea, îl înfiază, dându-i numele său.

Constantin Călinescu moare pe la sfârșitul anului 1907, iar soția sa Maria Călinescu, plină de viață, așa cum o și arată fotografia păstrată în arhiva familiei G. Călinescu, moare la 2 februarie 1947.

În arhiva Călinescu există și o fotografie a lui Tache Căpitănescu tânăr; un bărbat voinic cu o privire energică, purtând barbă, îmbrăcat după moda timpului. După înfățișare și după nume poate fi considerat prototipul unui personaj călinescian; ne gândim la profesorul Silvestru Capitanovici din **Cartea nunții**. Tache Capitanovici s-a sinucis ca și croul romanului.

În familia lui Constantin Călinescu mai era un copil de aceeași vârstă cu fiul Mariei Vișan, Nicolae T. Argeșeanu, nepot de soră al Mariei Călinescu. Situația viitorului scriitor a fost precară, fiind de multe ori pus într-o situație de intrus, trăind un complex de inferioritate, față de această rudă reală. Scriitorul a trăit personal - ca biografie sentimentală complexată - starea eroilor săi Otilia, Felix, Jim.

Maria-Marița Vișan a murit la 15 noiembrie 1958 și este înmormântată la cimitirul Herăstrău.

Toate aceste amănunte ne-au fost date de doamna Alice Vera Călinescu, soția criticului; documentele anexe ne-au fost de asemenea puse la dispoziție de doamna Călinescu.

Fără a ști exact dacă a fost numai o întâmplare fericită sau o încercare de a se reveni la tradiționalele audii organizate cândva, în studio, de către Departamentul teatral al Societății Române de Radiodifuziune, am avut de curând prilejul - prin amabilitatea actuali conduceri a departamentului amintit - să ascultăm, în condiții impecabile, înregistrarea cu **Valsul câinilor** de Leonid Andreev. Cu această ocazie, ne-a bucurat, în mod deosebit, prezența în studio a necobosului traducător din limba rusă, C. C. Buricea-Mlinarcic (cel care a semnat și adaptarea radiofonică a piesei), și care a iscat interesante discuții despre viața și opera ciudatului autor rus, considerat de către unii a fi fost numai un epigon de geniu, iar de către alții un mare nonconformist.

Întrebarea care se pune dintru început - și care, de altfel, a și deschis dialogul de care pomencam - este dacă poate capta atenția ascultătorilor o asemenea piesă, aparent lipsită de poveste? Iar acesteia, evident că îi urmează alta, și anume: cui se adresează, în definitiv, Teatrul Național Radiofonic? Or, dacă socotim că nici într-un caz privitorilor de telenovele, ci unui public mai sensibil, mai rafinat, putem spune că tocmai un asemenea text va putea trece liniștit bariera impusă de lipsa imaginii. E adevărat că un astfel de "handicap" poate îngreuna oarecum receptarea, în același timp însă, imposibilitatea de a-i vedea pe protagoniști evoluând în cadrul strămi al unui spațiu scenografic creat anume pentru acel spectacol, ne poate deschide alte perspective. Așa cum o carte nu va putea fi vreodată suplinită în totul de cinematograful sau televiziunea, avându-și proprii săi receptori, tot astfel și teatrul radiofonic își va găsi rostul și auditoriul, în stare să perceapă cu ochii minții și ai sufletului ceea ce nu se află concret în fața sa.

Valsul câinilor poate deveni, măcar din acest punct de vedere, un moment de referință, căci acest scenariu, sau această înregistrare (se refuză din ce în ce mai des denumirea de spectacol radiofonic, cu argumente plauzibile, cred eu, dar nu definitive) apelează tocmai la nevoia noastră de a imagina. Subiectul este ciudat de simplu și, la urma urmei,

SPECTACOL DE PRIVIT CU OCHII MINTII

de MARIA LAIU

neimportant. Din cauza trădării logodnicei, Henrik Tile, un eficient și apreciat funcționar bancar ce până mai ieri făcea pregătiri în vederea nunții, încearcă să-și domolească furia de a fi fost părăsit, propunându-și să sustragă, din banca unde lucrează, o importantă sumă de bani, lucru care i-ar permite, socotește el, să pătrundă în lumea bună. Proiectul acesta neverosimil atrage după sine altele tot atât de incredibile zămislite de mințile celor apropiați lui. Astfel, fratele său, Karl Tile - student întârziat și fără personalitate - împreună cu fostul coleg de liceu al celui dintâi, poreclii Feklușa - omul stuțbaș în poliție -, tot plănuiesc și plănuiesc să-l ucidă pe protectorul lor, Henrik Tile, pentru a intra în posesia banilor (deocamdată inexistenți). Din această clipă, cei trei vor trăi în afara realității, doar cu propriile lor dorințe și fantasme. Se spune că **Valsul câinilor** este o replică la romanul dostoevskian **Crimă și pedeapsă**; de fapt atinge și alte zone la fel de profunde ale literaturii ruse, dacă ar fi să ne gândim numai la **Oblomov** (Goncharov), la **Un erou al timpului nostru** (Lermontov) sau la **Platonov** (Cehov). "Eroii" lui Leonid Andreev - făcând parte dintre aceia care refuză cu obstinație prezentul, trăind fie în trecut, fie în viitor - vor vorbi, în consecință, mereu despre o crimă pe care nu o vor săvârși niciodată, despre o lume spre care aspiră dar pe care nu o vor cunoaște vreodată. Finalul este, deopotrivă, neașteptat și ridicol: Henrik Tile se va sinucide. Aceasta este piesa. Meritul evident al regiei artistice (semnată de Mihai Lungeanu) îl constituie alegerea unei distribuții ideale, în care vocile singure să poată reda tot dramatismul unor

suflete chinuite, dar mai ales știința de a coordona acest "joc" al glasurilor care, ajutate și de decorul sonor (regia muzicală: George Marcu), să poată crea o anume stare de apăsare, de angosă, de stranie tristețe, de inutilitate. Obsesiile și năzuințele personajelor revin ciclic accentuând neputința lor de a trăi cu adevărat. În asemenea împrejurări, evoluția actorilor atinge adesea nivelul unor adevărate recitaluri. Este vorba, cu deosebire, de Marcel Iureș (Henrik Tile) - ce cu ușurință ne face să-i presimțim fiecare "gest" doar din inflexiunea vocii, să-i ghicim zbatările absolut penibile, câtă vreme nu va reuși să facă nimic, de Adrian Titieni (Karl Tile) - care-l secondează pe cel dintâi fără ostentație, însă cu mult aplomb, de Alexandru Bindea (Feklușa) - ce imprimă personajului său și o notă comică, benefică întregului. Acestora li se alătură, în "apariții" lucrate cu profesionalism: Mirela Gorca (Elizaveta), Ada Navrot (Jenia cea fericită), Răzvan Vasilescu (Tischenhausen), Valentin Teodosiu (Ermolaev), Orodel Olaru (Lacheul).

O mențiune specială trebuie făcută și de astă dată muzicii, care compensează în mare măsură absența imaginii, ba mai mult, marchează cu multă subtilitate, locul desfășurării acțiunii precum și trecerea timpului.

Am mai vorbit despre eficacitatea muncii în echipă a regizorului artistic Mihai Lungeanu, cu regizorul muzical George Marcu și cu regizorul tehnic ing. Vasile Manta. Este timpul să recunoaștem din nou că roadele unei asemenea colaborări se "văd" chiar și la radio.

cinema

AMINTIRI DIN SUBTERAN (II) LUCEAFĂRUL DIMINEȚII ȘI STARUL HOLLYWOODIAN DIN NOU ÎN ZORI

de ILINCA GRĂDINARU

Credința omului se naște din sentimentul de groază și fascinație pe care i-l inspiră necunoscutul propriei identități. Astfel, prin fiecare obiect al idolatriei sale el înalță o nouă rugă pentru sine, pentru preservarea intactă a ființei străine pe care singur nu și-o poate apăra. De aceea, de-a lungul secolelor, două teme consumă energiile redutabile, capacitățile excepționale ale autorilor de cultură: nașterea, momentul scufundării în inconștient și moartea, recăpătarea memoriei. Așa încep și se sfârșesc biografiile, poveștile, legendele, între aceste două capete de pod, aceste limite care încearcă stângaci și artificios să circumscrie infinitul. Artificiu, iluzie, de la A la Z căutăm să inserăm în scurta noastră viață tot ce e responsabil atât de cursul său firesc cât și de oscilațiile revelatorii, inexplicabile care ne smulg din șirul ordonat al succesiunilor logice. De la mitul Mayei, realitatea iluzorie imaginată de sufletul indian, până la perspectiva mai elaborată a „vieții ca scenă” oferită de spiritul laic european, se înlanțuie nenumărate viziuni

asupra unei dimensiuni labirintice, cavernoase, derutante și de profunzime înseși ale singurătății omenești.

În secolul pe care ne pregătim deja să-l lăsăm istoriei se pare că teoriile asupra spațiului existențial au evoluat de la optici fanatici raționaliste (volatilizate treptat în edificiul abstract al matematicilor) la redări tot mai confuze contaminate de o religiozitate a idollilor de piatră. Influențată în mod direct de nașterea filmului care a impus reevaluarea unui epos creator de legende, viziunea realului se îmbibă de miturile începuturilor și sfârșiturilor apocaliptice. Omul revine la intuiția unei taine allate dincolo de granițele propriei conștiințe, conștiință care devine cheia, singura capabilă să transceadă, decizându-se de trup, limitele stânjenoare ale perisabilității. Capodopere cinematografice au cunoscut și susținut în imagini această teorie a inconsistentului care ne guvernează, **Solaris** a lui Andrei Tarkovski fiind poate cea mai grăitoare.

Dincolo de filmul de artă, însă, și filmul de

acțiune a găsit într-o asemenea versiune posibilă sursă a unor nesfârșite variațiuni. Exploatând gustul public pentru aventură, au apărut astfel treptat o serie de supraomni care, prin simpla lor condiție, unulează din start uriașul handicap uman și, puși în slujba unui principiu benefic, se exersează în a sfida sistematic orice restricție. Această perspectivă totuși limitată este depășită în ultimul deceniu al secolului al XX-lea prin apariția unui nou mit: calculatorul. Victii reale i se suprapune o altă ipostază, contrafăcută. Supraomul își regăsește astfel adevărata lui vocație, cea de a aduce revelația alegerii între cele două lumi.

Noul erou luptă împotriva mașinii, a mecanizării, încearcă să aducă vocea umană în topul dominat de sintetizatoare. El trebuie să probeze cele mai prețuite calități ale speciei. În primul rând, frumusețea romantică a chipului său îi conferă grația care-l deosebește de existențele mecanizate. Înfrățirea lui are ceva din puritatea angelică și din suflul luciferic al celui înzestrat cu vocația cunoașterii. Mantia sa lungă, neagră, înlocuiește aripile, iar agilitatea trupului e cel dintâi semn al ființei de excepție. Într-un secol septim, sportiv, luptând din răspuțeri împotriva dezordinii biologice, astfel apare Keanu Reeves în **Matrix**, un film care va rămâne, fără îndoială, de referință pentru gen. Prin imaginea de o perfecțiune glacială marcată de impresionanta explozie a efectelor speciale și o scenografie de tușă expresionistă, anguloasă, în culorile nopții: negrul albastriu și verdele sideral, filmul prezintă o concentrare grandioasă a forței spectaculare a cinematografului american. Redefinind în spațiu modern sursele romantice ale aventurii, cei doi regizori, Andy și Larry Wachowski, reușesc să afirme din nou, într-un moment dedicat demitizării și cinismului, chipul mesianic al eroului demiurg.

erau aceste mici ființe, modeștii transformatori.

În vreme ce prietenii tatei bălmăjeau *Internaționala*, eu mă gândeam tocmai la ei. Îi priveam pe cei trei bătrâni și mă întrebam dacă simțeau acea fojgăială plină de nerăbdare de sub picioarele lor. De fapt nici ei nu erau decât hrană pentru saprofit, fapt cunoscut acolo jos. Nu era serjos și nici frumos să gândesc astfel însă nu reușeam să mi-l scot din minte. După mai bine de douăzeci de ani, îmi reveniseră în așteptare toate elucubrațiile despre moarte din copilărie.

Când se prăpădise bunica, mama îmi explicase că moartea este un soi de simulare întrucât nu se moare niciodată pentru totdeauna. „Într-o zi - îmi spusese - vor suna trâmbițele judecății. Trâmbițele acelea vor fi ca un fel de deșteptător mare și cu toții vor ieși din mormânturile lor.” Rămăsesem surprins. Știam că există paradisul, purgatoriul și infernul. Astfel încât mă întrebam: cum este o putință? Atunci când mori mergi în sus ori în jos sau te oprești o vreme la jumătatea drumului. Depinde dacă-ai fost om bun sau nu. Ce legătură au atunci sarcofagele descoperite? Înăuntrul lor n-ar mai fi trebuit să fie nimic. Nu reușeam să-mi explic de ce, la un moment dat, ar fi trebuit să se năpustească cu toții în morminte, ca la o adunare. Gândindu-mă la acest lucru îmi venea în minte diminețile când, deși treaz, mă prefăceam că dorm. Îmi plăcea să fiu trezit de mama, astfel încât îndată ce îi auzeam pașii închideam iarăși ochii: era un fel de joc. Poate că odată toți oamenii morți, pentru a-i face plăcere lui Dumnezeu, s-ar fi prefăcut numai că sunt morți. La un semn convenit, s-ar fi năpustit cu toții în goana mare - din infern, din paradis și purgatoriu - către locul unde fuseseră îngropați.

Dar chiar dacă-ar fi fost așa, exista oricum o seamă de probleme aproape de nedepășit. Văzusem cum o închiseseră pe bunica și știam cât era de mică. Cum ar fi reușit să scape de capacul acela? Pentru ea și o scobitoare ar fi fost prea grea. Dar toți sărmanii accia care fuseseră făcuți bucăți pe câmpurile de bătaie? Trupurile soldaților lui Pirrus și lui Hannibal amestecate cu trupurile enorme ale elefanților? Cum era oare cu puțință ca, la sunetul trâmbiței, fiecare să-și găsească bucata lui? Dacă, în grabă, careva, din greșeală, ar fi apucat piciorul unui dușman, sau, mai rău, rotula unui elefant? Ce s-ar fi întâmplat? S-ar fi înfățișat dinaintea lui Dumnezeu în halul acela? Dar locuitorii Indiei, pe care nimeni nu îi avertizase și care continuau să se incinereze? Și cenușa putea să reinvie?

Am ajuns acasă după înmormântare cu aceste gânduri în minte și am căutat de îndată ceva de băut. Nu era decât o jumătate de sticlă de lichior dulce, dintr-acela pe care mama îl întrebuința atunci când făcea tortele. Nu mai avea nici o aromă însă alcool tot mai conținea, așa că l-am băut fără să-mi mai iau un pahar. Aș fi vrut să mă întind însă nu se putea, divanul nu era decât o canapea foarte îngustă din scai.

Ședeam chiar în același loc, cu picioarele care nici măcar nu atingeau pământul, atunci când o întrebam pe mama: „Există diavolul?” Ea spăla vasele, îi vedeam spatele cu șorțul prins puțin deasupra fundului. „Ce-ți veni?” fusese răspunsul ei ușor surprins. Întrebarea mea fusese neutralizată printr-o altă întrebare, „Nimic”, spusese atunci, ridicând din umeri.

Peste câteva zile repetasem aceeași întrebare pentru tata. Izbucnise în râs. „Sigur că există - fusese răspunsul lui -, diavolul sunt

fasciștii”. Atunci îmi fusesse limpede că nici unul din ei nu era în stare să-mi răspundă.

Mă gândeam adesea la scheletul acela cu o coasă în mână, pictat pe pereții bisericii. Cosea fânul iar fânul erau viețile noastre. Dacă Dumnezeu era bun așa cum spuneau, cine inventase scheletul acela? Poate că Dumnezeu nu era atât de bun. Sau poate că era bun însă distrat. Ori poate avusese o zi proastă și în ziua aceea îl crease pe diavol. Pe diavol și moartea.

Atunci când mama mă vedea preocupat, îmi spunea mereu: „De ce nu mergi în curte să te joci cu ceilalți?”

Acum nimeni nu-mi mai spunea nimic. Mă întorsesem acasă. Casa era goală iar eu eram mare. Întrebările pe care mi le puneam erau aceleași ca pe vremea când nu reușeam, de pe divan, să ating pământul cu picioarele.

Odată, la cinematograful duminical, văzusem *Moby Dick*. Cu o fracțiune de secundă înainte ca balena albă să își nască din ape, proiectorul luase foc. Se produsese o flămă și imediat după aceea, în întunericul săii, apăruse ecranul alb.

Mi-a revenit în minte pe când mă gândeam la trecutul meu. Ce se întâmplase oare în toți anii accia?

Evadasem, fugisem departe. În fuga aceea mă amăgisem c-o să-mi construiesc o altă viață. Apoi mă întorsesem. Ca un fiu bun, îmi îngropasem tatăl și dădusem bacșiișul goparilor. Dându-l, realizez că, în urma mea, nu erau decât fotograme arse. Leviatanul nu murise și nici nu dispăruse. Continua să stea acolo, abia ascuns de suprafața apei. Mergând prin odăile goale îi întrezăream silueta: era amenințătoare, cenușie, tăcută, la fel de pregătită să își nască afară și să distrugă totul.

Traducere de

Mihai Banciu

poem

Frig a mai fost la venire;
Era cel mai prost timp al anului
Pentru o călătorie, și ce lungă
călătorie:
Cu drumuri desfundate și pe-o vreme
aspră,
Tocmai în toiul iernii.

Cămilele îndărătnice cu copitele roase,
Abia se sculau din zăpada moale.
Au fost clipe când ne era dor
De palatele noastre de vară, pe coline,
Cu terase, unde fete îmbrăcate-n
mătăsuri
Ne aduceau șerbet.

Mînacii cămилелor înjurau, bombăneau
Și ne părăseau, căutând băuturi și
femei.
Focurile se stingeau, rămăncam des
fără adăpost,
Orașele ne-ntâmpinau cu dușmănic, iar
târgurile neprimitoare
Și satele murdare ne luau ultimii bani.
Greu ne-a mai fost
Spre sfârșit am ales să călătorim
noaptea,
Dormind pe apucate,
Auzind glasuri cântându-ne-n urechi
Că totul era o nebulă.

CĂLĂTORIA MAGILOR

de T. S. ELIOT

În zori de zi am ajuns într-o vale
călduță și umedă,
Sub poala zăpezii, mirosind a verdeață,
Cu un pârâu și o moară care bătea în
întuneric.
Trei copaci se desenau pe cerul
apropiat
Iar un cal alb bătrân fugea de noi pe
pajiști.
Am dat de o crâsmă cu vișă-n pridvor,
Unde în ușa deschisă șase mâini jucau
zaruri pe bani
Iar picioarele lovcau în ploștile goale
de vin.
Neaflând nimic, am mers mai departe,
Și-am ajuns tocmai seara, găsind locul,
care era, (să spunem),
Mulțumitor.
Asta s-a petrecut demult, mi-amintesc
bine,
Și-aș face-o din nou, dar scrie ce-ți

spun, scrie ce-ți spun.
Am bătut noi atâta drum pentru
Naștere sau Moarte?
Sigur c-a fost o Naștere, aveam dovezi
fără tăgadă,
Mai văzusem doar nașteri și morți
înainte,
Dar credeam că arată altfel: Nașterea
asta
A fost chin curat pentru noi, ca
Moartea, moartea noastră.
Ne-am întors acasă, în aceste Ținuturi,
Dar n-am mai regăsit tihna vechilor
timpuri,
Ci un popor străin, agățându-se de zeii
săi.

Mai c-aș vrea să mor o a doua moarte.

Traducere de
Constantin Mârza

NEW YORK, NEW YORK!(I)

de JEAN CRUȚU

Trilogia lui Paul Auster, inspirată din și construită pe realități specifice metropolei celei mai mari, mai fabuloase, din America de Nord - *the Big Apple*, cum au denumit-o americanii, un oraș *debout*, în viziunea lui Celine - continuă o foarte bogată tradiție literară, cu puține rivale pe alte meridiane ale lumii.

Nu există doar o substanțială producție literară datorată orașului New York, ci și o la fel de impresionantă filmografie muzicală: **Poveste din cartierul de Vest** (cu John Travolta), **Mambo Kings** (cu Antonio Banderă) - pe un scenariu pomit de la un roman de Oscar Hijuelos încununat cu premiul Pulitzer - sau memorabilul **New York, New York!** cu Lisa Minelli și Robert de Niro - ca să menționez doar trei titluri, la întâmplare, au făcut demult și de multe ori înconjurul pământului.

Desigur, nu se poate vorbi serios despre New York la care menționa, fie și în trecere, desenul grațios al lui de origine română Saul Steinberg (artistul, comparat nu odată cu Picasso, a decedat recent). Intitulat **View of the World from the 9th Avenue** datând din 1975 și reprodus un an mai târziu pe coperta revistei „The New Yorker”, desenul reprezintă o spectaculoasă perspectivă asupra lumii gen „ochi de pasăre” pomind din cartierul new-yorkez Manhattan.

Să revenim însă la proză. În 1925 apăreau două romane de referință în istoria/geografia literară a New Yorkului. Este vorba despre **Manhattan Transfer**, de John Dos Passos, autor care și-a trecut în palmares în primul rând trilogia SUA. În paranteză fie spus, gloria lui Dos Passos, deși într-o oarecare scădere, nu l-a împiedicat să „facă” prima parte a topului cu cele mai bune romane ale secolului al XX-lea (locul 23, mai precis, ceea ce nu-i de ici de colo). **Manhattan** reprezintă o chintesență a reprezentării New York-ului, realizată prin mijloace cinematografice și gazetărești. În același an, 1925, apărea și **Marele Gatsby**, de Scott Fitzgerald. Nick, naratorul, originar din Middle West, vine la New York unde descoperă cinismul, corupția, indiferența rece a unui mediu atât de diferit de cel din care provine el. Când părăsește New York-ul, orașul îi apare „ca o scenă nocturnă din El Greco”: sculptor, absurd, străin.

New York-ul lui Fitzgerald este perceput de Nick, din afară, din prisma viselor sale destrămate. Henry James, un model literar pentru părintele lui Gatsby, cu câteva bune decenii înaintea lui Fitzgerald, vede New York-ul din interior, ca unul născut în City.

James aparține unei familii burgheze foarte înstărite, cu ascendenți iluștri și un frate filosof care se bucură de un prestigiu internațional. El locuiește într-o casă aflată în Washington Square. Deși, astăzi, piața este asociată cu Greenwich Village, ea mai păstrează numeroase elemente din secolul trecut. Iată cum o descrie James în romanul de mici dimensiuni... **Washington Square**, publicat în 1880: „Această parte a New York-ului apare multor oameni ca fiind cea mai plăcută. Ea este o oază de liniște profundă, absentă din alte cartiere gălăgioase și stridente ale orașului.” Este ușor de imaginat că lui James nu-i plăceau alte părți ale orașului, care devenea încet, încet, o metropolă, cum ar fi, de pildă cea mai faimoasă stradă din New York, Broadway-ul.

Walt Whitman, patriarhul poeziei americane, născut în Long Island, în 1818, și crescut în Brooklyn are o cu totul altă opinie despre Broadway. Cu o „umilință impetuoasă” pentru a folosi o expresie a lui Borges, Whitman „dorește să semene tuturor oamenilor”. America lui Whitman este o țară democratică, populară, care trăiește în cultul muncii. Pentru el, Broadway este asemenea unui mare fluviu. „De-ar putea pietrele tale, malurile tale, fațadele tale să povestească incredibilele lor povești! - scrie poetul - vitrinele tale luxoase, hotelurile uriașe - treptele tale spațioase/ tu, la fel de multicoloră ca lumea - infinită, forfotitoare, ironică precum viața!”

Whitman merge pe firul istoriei până la începuturile olandeze ale New York-ului când orașul a fost botezat New Amsterdam, la șeful de trib, ce s-a numit, probabil, Manha Atta, de la care au cumpărat coloniștii locul în 1626. Între timp, însă, New York-ul a devenit o capitală a lumii afacerilor, un templu al banilor anulând rapid America meseriașilor cu care se identifică poetul. S-a născut imperiul afacerilor, Wall Street, aproape de partea sudică a Manhattan-ului. Aici, părintele romanului American, Herman Melville, originar din City, a făcut un timp pe funcționarul la o bancă. Cunoștea, prin urmare, bine zona și mediul, ceea ce se poate vedea și din mini-romanul **Bartleby the scrivener**, una dintre scrierile lui cele mai enigmatice, publicată în 1856. Naratorul, avocat din Wall Street, relatează cum îl angajează pe Bartleby pe post de copist. De fiecare dată când avocatul vrea să-i dea amplexul său și altceva de lucru, acesta îi replică pe un ton care nu lasă loc de

discuții: „I would prefer not to”. Ulterior, Bartleby refuză să mai meargă acasă, doarme la birou etc. O lume mărunță, a funcționarului cenușiu. Cronica new-yorkeză se transformă într-o tragedie plină de ironie, la polul opus față de Broadway-ul lui Whitman, impresionant de vital. („De aici - scrie Paul Auster despre personajul său Quinn, în **Trilogia New York-ului** -, mintea îi hoinări mai departe, la relatările despre ultimii ani de viață ai lui Melville - bătrânul taciturn, care lucra la oficiul vămii din New York, părăsit de cititori, uitat de toți. Apoi, brusc, cu o mare claritate și precizie, a văzut pe văduva lui Bartleby și zidul de cărămidă, gol, din fața lui.”)

Whitman are în secolul al XX-lea un discipol de marcă: Hart Crane, ultimul poet epic în tradiția americană. Viața scurtă a acestuia vorbește despre o neliniște plină de febrilitate. Crane s-a născut în 1899 și a murit în 1932, aruncându-se în mare într-un acces mistic. Vagabond, alcoolic, Crane este legat de moștenirea lui Whitman și prin homosexualitate. Poemul lui **The Bridge** (1930), exaltă în Podul Brooklyn, „this symbol of our constructive future”, un mit autohton, veritabilă icoană americană.

În 1932, când moare Crane, nu începe să se schimbe într-atât peisajul urbanistic al New York-ului cât, mai ales, cel etnic. Din chinurile Marii Crize avea să se înalte Empire State Building. Dar mai mult decât atât, se face simțită tot mai intens prezența populației evreiești. Evreii, apoi negrii, vor adăuga culturii americane noi dimensiuni. Ca primă apariție, în filonul evreiesc, trebuie menționat romanul lui Henry Roth intitulat **Call it sleep (Spune-i somn)**. Publicat în 1934, Roth relatează în, practic, singuru-i roman, viața lui de copil emigrat la New York din Imperiul Austro-Ungar. Micii burghezi care populează proza lui Bernard Malamud, preocupați cu găsirea unui sens vieții, reflectă o lume de seducții și deziluzii. Holden, personajul principal al lui Salinger, din foarte popularul lui roman **De veghe-n lanul de secară**, se regăsește la New York în fața provocărilor murdărilor vieții și tentațiilor de tot soiul: la hotel, o prostituată îi face avansuri, după care petrece o noapte fumând zece țigări etc., etc.

Pe linia filonului „negru” se cuvin menționați James Baldwin, născut în Harlem, care prin romanele **Go tell it on the Mountains** (1953) și **Tell me How long the Train's been gone** (1968) și, mai ales, Ralph Ellison care prin **The Invisible Man** (1952) aduc în prim plan lumea afro-americană a New York-ului. Firește, ar mai putea fi menționate multe alte nume, ca Frank McCourt, Hubert Selby, Jerome Charyn etc. scriitori profund implicați în destinul populației de culoare din City.

Despre New York-ul lui Paul Auster, adevăratul subiect al acestei duble cronici, data viitoare.

UN VIS AL LUI FERNANDO PESSOA

(poetul portughez văzut de un scriitor italian)

*Scriitorul italian Antonio Tabucchi ne prezintă acest vis al lui Fernando Pessoa, unul din cei mai mari poeți ai secolului. Fernando Pessoa s-a născut la Lisabona în anul 1888 și a murit în 1935. De foarte mic a rămas orfan de tată; educația și-a format-o în Africa de Sud, unde tatăl lui vitreg era consul al Portugaliei; el a avut totdeauna conștiința că este un geniu și a trăit cu teama că va înnebuni, așa cum i se întâmplase bunicii lui după tată. A acceptat acest fapt atât în scriere, cât și în viață, dând glas multor poeți distinși, eteronimi ai săi, iar maestrul tuturor acestora a fost Alberto Caeiro, un om cu o sănătate delicată care trăia împreună cu o bătrână bunică într-o casă de țară din Ribatejo. Pessoa și-a petrecut existența ca funcționar la întreprinderi de export-import traducând corespondența comercială. A trăit aproape tot timpul în locuințe modeste, ca subchiriaș. În viața sa a avut o singură iubire scurtă și intensă, cu Ophelia Queiroz, care era dactilografă la una din întreprinderile la care a lucrat. Ziua triumfală a vieții sale a fost 8 martie 1914, când poezii care sălășluiau în el au început să scrie prin intermediul mâinii sale. Prezentul text face parte din volumul *Sogni di sogni (Vise din vise)*, în care sunt adunate 20 de vise ale altora, la fel de mari artiști, de la Dedal la doctorul Freud.*

Fiți mai explicit, spuse Pessoa.

Sunt partea cea mai profundă a dumatile, spuse Caeiro, partea dumatile cea mai obscură. De aceea sunt maestrul dumatile.

Dintr-un sat apropiat se auzi dangățul clopotelor care anunțau o oră narecare.

Și ce trebuie să fac?, întrebă Pessoa.

Dumneata trebuie să urmezi vocea mea, spuse Caeiro, mă vei asculta atât în perioada cât ești de veghe cât și în somn, uncori te voi supăra, alteori nu vei dori să mă auzi. Însă va trebui să mă ascuți, va trebui să ai curajul să ascuți această voce dacă vrei să fii un mare poet.

O voi face, spuse Pessoa, vă promit.

Se ridică și se despărți de el. Trăsura îl aștepta la poartă. Acum el se transformă din nou în adult și îi cresc mustața. Unde trebuie să vă duc?, întrebă vizitiul. Du-mă până la sfârșitul visului, spuse Pessoa, azi e ziua triumfală a victiei mele.

Era ziua de 8 martie și prin fereastra lui Pessoa se filtra un soare timid.

casă. Era o locuință spațioasă, decorată simplu. Avea o sobă, un mic raft cu cărți, un bufet plin cu farfurii, o sofa și două fotolii. Alberto Caeiro se afla așezat pe unul din fotolii și ținea capul înclinat spre spate. Era headmaster-ul Nicholas, profesorul său la high school.

Nu știam că dumneata ești Caeiro, spuse Fernando Pessoa, și îl salută înclinându-se ușor. Alberto Caeiro cu un gest obosit, îl invită să intre. Vino, iubite Pessoa, spuse, am vrut să faci drumul până la mine pentru că doream ca dumneata să cunoști adevărul.

Bunica, între timp, venise cu o tavă pe care se aflau cești cu ceai și prăjiturele. În timp ce bărbații beau ceaiul, Pessoa își aminti că degetul cel mic de la mână nu trebuie ținut în vânt pentru că nu era un gest elegant. Își aranjă pelerina lui de marinar și și aprinse o țigară. Dumneata ești maestrul meu, spuse. Caeiro suspină și apoi zâmbi. E o poveste lungă, spuse, însă este zadarnic să ți-o povestesc cu lux de amănunte, dumneata ești inteligent și o vei înțelege chiar dacă trec peste anumite pasaje. Să știi doar atât: eu sunt dumneata.

În noaptea de 7 martie 1914, Fernando Pessoa, poet și plâsmuitor, visase că se trezește. Bău o ceașcă cu cafea în mica sa încăpere de subchiriaș, se bărbieri și se îmbracă în haine elegante. Își puse impermeabilul fiindcă afară ploua. Când ieși din casă, era ora opt fără douăzeci; la opt fix se află la gara centrală așteptând trenul care se îndrepta spre Santarem. Trenul porni foarte precis, la opt și cinci. Fernando Pessoa găsi un loc într-un compartiment în care se afla așezată o doamnă care afișa o vârstă cam de vreo cincizeci de ani și era cufundată în lectura unei cărți. Doamna era mama lui, însă nu era mama lui, și era preocupată să citească în continuare. La fel și Fernando Pessoa începu să citească. În ziua aceea trebuia să citească două scrisori sosite din Africa de Sud și care îi vorbeau de o copilărie îndepărtată.

La un moment dat, doamna care arăta a avea cam vreo cincizeci de ani, spuse: „Am fost ca iarba și nu m-am rupt“. Fraza îi plăcu lui Fernando Pessoa și și-o notă într-un caiet. Pe timp prin fața lor defila peisajul câmpului din Ribatejo, cu orezăriile și pășunile sale.

Când au ajuns la Santarem, Fernando Pessoa se urcă într-o trăsură. Știi dumneata unde se află o casă văruiată în alb și retrasă?, îl întrebă pe vizitiu. Vizitiul era un omuleț ras, cu nasul înroșit de băutură. Desigur, spuse acesta, este casa domnului Caeiro, o cunosc foarte bine. Și dădu bici calului. Calul porni la trap pe șoseaua principală, ce era flancată cu palmieri. Pe câmp se vedeau câteva cabane din paie, iar în fața porților se aflau negri.

Oare unde ne aflăm? întrebă Pessoa pe vizitiu, unde mă duci?

Ne aflăm în Africa de Sud, răspunse vizitiul, și vă duc acasă la domnul Caeiro.

Pessoa, liniștindu-se acum, se așeză în mod cu spatele rezemat. Ah, se afla în Africa de Sud, era tocmai ceea ce dorea el. Și, satisfăcut își puse picior peste picior zâmbindu-și genunchii goi sub pantalonii săi marinar.

Înțelese că era copil, și asta îl bucură mult. Era frumos să fii un copil care lățorea prin Africa de Sud. Scoase un chețel de țigări și aprinse una cu mare încercere. Oferi și birjarului o țigară, pe care acesta o primi cu lăcomie.

Lumina crepusculară se stinge pe când au ajuns în fața unei case albe situată pe o înălțime împodobită cu chiparoși. Era o casă mică din Ribatejo, lungă și scundă, cu un perete roșu și înclinat. Trăsura mai merse în pe acest drum al chiparoșilor, apoi se opri; pietrișul trosni sub roți, iar un câine rău undeva pe câmp.

La poarta casei se afla o bătrânică purtând ochelari și bonetă albă. Pessoa înțelese îndată că este vorba de bunica lui Alberto Caeiro, apoi, înălțându-se pe vârful picioarelor, o sărută pe obraji.

Să nu-l obosești pe Alberto al meu, stătea prost cu sănătatea, spuse bătrânica. Ceia se dădu la o parte, și Pessoa intră în

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE VĂZUTĂ DE ION CUCU

1). Boierul literelor române, Alexandru Paleologu, privește în urmă cu mândrie.

2). Poetul Virgil Teodorescu folosea ochelarii doar atunci când privea texte suspecte.

3). Colaboratorii noștri, Marta și Simion Bărbulescu, sunt pe punctul de a-și fura propriul Trabant.

4). Vorbește consilierul cultural general al Capitalei, Dan Cristea. Instrăinații Alexandru Eretescu și D. R. Popa sunt ochi dar, mai ales, urechi!

5). Citește un debutant. Gheorghe Suciu, Nicolae Velea, Grigore Hagiu și Nicolae Dragoș sunt pregătiți să-și dea verdictul.

